

נרותיה של כנסת ישראל
 התועדות
 עם הרב אשר פרקש
 בנייד מרחוק יבואו
 מארבע כנפות הארץ:
 מורון, ארגנטינה
 מאין לי בשר?
 פניני חסידות
 לפרשת השבוע
 בסוגיות הדף היומי
 האם אני ראוי להתפלל?
 הרב מנחם דב דוברוסקין

כיקרוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

שוימו לב אל הנשמה של הילדים המיוחדים

הקושי הוא זמני ויכולת ההתפתחות היא אינסופית • כשהגוף נפגע, זהו אות הצטיינות לנשמה • ספר חדש מביא לציבור את קריאתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע להסתכלות מעמיקה על הילדים המיוחדים ועל אופי הטיפול בהם

ילדים
מיוחדים

מבט
מיוחד

איזה סיוע יכול תלמיד ישיבה להעניק לאחותו הלוקה באוטיזם • מהו הכינוי הראוי לחיילים שנכצעו בהגנה על גוי קדוש, ומה מסמל השם "ילדים מיוחדים" • מדוע ירדו לעולם נשמות שאינן מסוגלות לקיים מצוות כהלכתן • וכיצד מאמר עמוק של אדמו"ר הצמח צדק משליך על עבודתו של עובד סוציאלי • ספר חדש וייחודי מאת הרב אליהו וולף, אב לילד מיוחד, מעניק מבט מרומם, עומק חסידי והדרכות מעשיות מתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע

אודות ילדים עם צרכים מיוחדים • **גופא אַתְּפָגִים וְלֹא נִשְׁמָתָא**

מנחם יעקובוביץ

לחלוטין את הגישה שלי לנושא. "אחרי שיצאתי מחדרו של הרבי רשמתי את הדברים כפי שזכרתי אותם, והעברתי את הרשימה לאחד ממזכיריו של הרבי כדי שיכניס אותה אליו, וזכיתי שהרבי יגיה ויתקן בעצמו את הדברים.

"ביחס לשאלה שהעליתי, תשובתו של הרבי, בתרגום ללשון הקודש, הייתה כדלהלן: בנוגע למה שאתה כותב אודות אחותך, היות ואתה תלמיד ישיבה - עליך לפעול בעניינים השייכים לישיבה. עליך להוסיף בלימוד, ושתהיה לך יותר חיות בלימוד הנגלה והחסידות, וגם ללמוד בהעמקה - ובזה תשיג את העומק של אחותך.

"הרבי הצביע על העובדה שיש באחותי עומק מעבר למה שנגלה לעין", הסביר הרב וואגעל. "בכוחי להתחבר אל אותו עומק ולהשפיע עליה באופן משמעותי, אולם הדרך להגיע לעומק זה תהיה באמצעות לימוד התורה, שזהו עיקר תפקידי בשלב זה בחיי".

עסוקים בקשר עם הקב"ה

"הרבי זי"ע בחר בניסוח זה בכוונה תחילה", אומר לנו הרב אליהו וולף, משלוחי חב"ד בחולון ובעצמו אב לילד עם צרכים מיוחדים. "כשמשווים בין סיפורו של הרב וואגעל לבין תשובות נוספות של הרבי לבני משפחה של ילדים מיוחדים, כמו גם עם מכתבים ושיחות קודש בהם נגע בנושא זה, עולה בפנינו תמונה מרתקת של גישתו הייחודית אודות היחס הראוי לילדים אלו".

מבטו של הרבי, בכל נושא בחיי האדם, הוא מיוחד. הסתכלותו על כל יהודי, ובפרט על ילד יהודי, היא מיוחדת מאוד. וכאשר מדובר על ילדים מיוחדים - מיוחדת היא

נחמיה וואגעל היה אוכד עצות. הוא היה באותה שעה תלמיד בשיבת חב"ד בברינאווה שבצרפת, ובבית הוריו באנגליה התגוררה גם אחותו הצעירה שאובחנה כאוטיסטית. כאח בוגר, מצבה העגום וחוסר היכולת לתקשר איתה כראוי, עוררו בו רצון עז לסייע לה, אך מה יוכל לעשות במצבו הנוכחי למענה?

כעבור זמן - היה זה בשנת תשל"א - עמד נחמיה על מפתן חדרו הקדוש של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע. הייתה זו הפעם הראשונה בה הוא נכנס לבדו למעמד היחידות, ללא הוריו, והוא ניצל את ההזדמנות לפרוק בפני הרבי, בפתק שהגיש לו בו פירט את ענייניו, גם את תחושותיו ואת שאלתו: מה אני יכול לעשות עבור אחותי, לפחות ברובד הרוחני?

"כשלעצמי חשבתיו", סיפר לימים הרב וואגעל המשמש כיום כשלוחו של הרבי להפצת היהדות בעיר רוצ'סטר, ניו יורק, "שהרבי יאמר לי איזו 'סגולה' ייחודית. אולי לומר פרקי תהלים לזכותה, או הוראה מסוג דומה, כדי לסייע למצבה.

"בהתאם לסדר באותה תקופה, מעמד היחידות' לבחורים צעירים היה דקות בודדות בלבד. המענה של הרבי לשאלה בנושא זה היה משפט אחד - שהפתיע אותי מאוד ושינה

באותן שנים הרבי כבר לא קיבל אנשים ל'יחידות', והמשפחה כולה התייצבה במבואת בית המדרש והמתנה ליציאתו של הרבי לתפילה. הרבי יצא, נעצר ליד אבריימ'ל התינוק ותחב אל כף ידו הקטנה מטבע לצדקה.

אבי המשפחה, ר' דוד, תיאר לימים: "בשל העובדה שאבריימ'ל עם תסמונת דאון, היה לו טונוס-שריר נמוך והוא לא היה יכול לתפוס את המטבע באצבעותיו. המטבע נפל אפוא על הרצפה... אך עוד לפני שמישהו הבחין בכך, הרבי התכופף מלוא קומתו, הרים את המטבע מהרצפה, הניחו שוב בכף ידו של אבריימ'ל והפעם קיפל את אצבעות היד של אבריימ'ל כדי שהמטבע לא יישמט שוב... רעייתי הייתה נבוכה ונרגשת, אך הרבי פנה אליה והרגיעה באמרו: "אל תדאגי, אלו הגנרלים שלי...".

"הרבי הוסיף לברך את אבריימ'ל שלנו, ואף התבטא ואמר לנו "הוא יהיה ברכה". ואכן, כיום אבריימ'ל עצמאי, נוסע לבדו בתחבורה ציבורית ויש לו עבודה. הוא האור של המשפחה. הוא הברכה שלנו...".

גוף פגום, נשמה קדושה

הכינוי "גנרלים", כמו גם ההתבטאויות של הרבי שיש בילדים המיוחדים עומק נסתר וקשר ייחודי עם הקב"ה, אינם דברי עידוד ונחמה גרידא הנאמרים כדי להקל על שבורי הלב, אלא מקורם בביאור עמוק באופן ההשתלשלות של הנשמות מהעולמות העליונים. בשיחה מיוחדת שנשא, העיד הרבי עצמו שגישתו זו יסודה בהררי קודש - דברי הווהר וביאורם במאמרו של "כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נ"ע, שנדפס בספרו הידוע 'דרך מצוותיך'.

המאמר המקורי, השיחה של הרבי והסיפור שמאחורי הדברים מובאים בספר בהרחבה, ולהלן תמציתם. היה זה בחודשי הקיץ של שנת תשל"ו. משלחת חיילים שנפגעו בגופם במלחמות נגד אויבי ישראל, יצאה מארץ הקודש על מנת להשתתף בתחרות ספורט עולמית לנכים ולערוך טיול בארצות הברית. במסגרת המסע הם ביקרו בבית מדרשו של הרבי בברוקלין, כאשר הרבי נשא בפניהם דברים בלשון הקודש ועורר את רוחם.

בין הדברים ביאר הרבי במילים פשוטות, שכאשר יש אצל יהודי חיסרון בגשמיות, ובפרט כאשר החסר נגרם ממסירות הנפש שלו להגן על בני ישראל, לא רק שאין זה מורה על חיסרון מקביל ברוחניות, כי אם אדרבה - הדבר מהווה הוכחה שהקב"ה מעניק לו כוחות מיוחדים להתגבר על כל הקשיים ולהתעלות עוד יותר ברוחניות, אפילו יותר מאדם רגיל שלא נפגע.

שבעתיים. מעבר לרגישות והחמלה האנושית-טבעית כלפיהם, כרועה ישראל שנוגע לו מצבו של כל יהודי היא מצבו אשר יהא, ראה הרבי פנימה אל תוכם, אל המקום בו הילד שווה לכל הילדים.

אמנם הגוף הוא "מיוחד", שונה וחריג, אך הנשמה השוכנת בו טהורה וזכה היא. הנשמה האלוהית של אותם ילדים שווה במהותה לשאר הנשמות, ואולי אף גבוהה יותר. וככזו זקוקה היא לכל מה שנשמתו של ילד אחר דורש.

הרב וולף, שחיבר מספר ספרים העוסקים במשנתו של הרבי, הוציא לאור לאחרונה ספר חדש הסוקר את השקפתו על הילדים המיוחדים וגישתו לטיפול בהם. מלבד השיחות והמכתבים הרבים של הרבי בנושא מורכב זה, החלק המרגש ביותר בספר הוא המדור בו מובאים סיפורים מכלי ראשון על המפגשים של הילדים המיוחדים והוריהם עם הרבי, כמו גם על ההדרכות המיוחדות להן זכו.

ר' יוסף מלובני הוא חזן מפורסם שהתגורר באנגליה - מציג בפנינו הרב וולף אנקדוטה מהספר, שיש בה כדי ללמד על הכלל כולו - והיה אורח קבוע בחצרו של הרבי בזמנים בהם שהה בארצות הברית. אחת הפעמים בהן עבר לפני הרבי במעמד השליחות מצוה לצדקה מתועדת בסרט וידאו. הוא נצפה מספר לרבי, בין השאר: "יש לנו בן נוסף, שלמרבה הצער אינו בריא. הוא, כפי שאומרים באנגלית, אוטיסט".

הרבי בירר: "בן כמה הוא עכשיו?" ר' יוסף ענה: "הוא כבר בן עשרים ושנים. הוא לומד במוסד יהודי מיוחד באנגליה. אבל הוא זקוק לברכה ולסייעתא דשמיא".

הרבי הגיש לו שטר של דולר, באמרו שייתן אותו לצדקה עבור הבן, והוסיף: "האוטיסטים - אין פירוש הדבר שאין להם קשר עם אף אחד. אין להם קשר עם בני אדם אחרים; אולם עם הקב"ה יש להם קשר כמו לאחרים, ואפילו יותר - כיוון שאין הם עסוקים עם בני אדם, הם עסוקים בקשר עם הקב"ה".

ר' יוסף נראה בתיעוד מופתע קמעה, והוא הוסיף מצדו וסיפר לרבי על הזדמנות מסוימת בה הצליח לברך עם בנו ברכה, וכי יש לו חיבה מיוחדת לנשיקת הציצית. הרבי שמע את הדברים בקשב רב, וגם הציע לקבוע בחדרו של הבן קופת צדקה, שתזכיר לכל המבקרים אותו לתרומה לצדקה ובכך להוסיף לו זכויות.

שמו של הספר החדש הוא 'הגנרלים שלי'. מקור השם הוא בהתבטאותו של הרבי עצמו אודות ילדים עם תסמונת-דאון, וכפי שתכף נגלה מסתתר מאחוריו ביאור עמוק בחסידות... הרב וולף מפנה אותנו לתיעוד המרתק של דברי הרבי עת הכתיר את הילדים המיוחדים בתור 'גנרלים':

משפחת מאייר עברה תקופה קשה לאחר שבנם אבריימ'ל נולד עם תסמונת דאון, וידיד הציע להם להתייעץ עם הרבי ולבקש את ברכתו.

חיסרון שהוא יתרון. מנחם-אב תשל"ו. הרבי נושא דברים בפני משלחת הפצועים שביקרה בבית מדרשו, אותם כינה "מצויינים"

הרבי הוסיף ואמר: לכן אין דעתי נוחה מהשם שנותנים למישהו שהוא "נכה", שזה מראה על מצב של נחיתות וירידה. אדרבה: צריך להדגיש שהוא נעשה מיוחד ומצוין על ידי בורא האדם, שנתן לו כוחות מיוחדים, יתרים על אלו שישנם לאדם רגיל, ולכן דווקא הוא מסוגל להתגבר על קשיים ומניעות, שאין ביכולת אדם מן השורה להתגבר עליהם.

ולכן הייתי מציע – כמנהג יהודי, להעיר ולהציע גם בעניינים שאינם שייכים אליו... – שישנו את התואר ויקראו לכם "מצוינים בישראל" (אם מצוינים על ידי המלחמה, או מאיזו סיבה שתהיה), וזה יזכיר גם כן את מאמר חכמינו ז"ל על הפסוק "ויהי שם לגוי גדול עצום ורב" שנאמר על בני ישראל בהיותם בגלות מצרים, "מלמד שהיו ישראל מצוינים שם".

הרבי שב והדגיש ששינוי השם מ"נכים" ל"מצוינים" אינו נתינת תואר סתמית על מנת לרום את מצב רוחם וכיוצא בזה, אלא כיוון שזו האמת: יש להם כוחות מיוחדים לגלות את הנשמה שבהם, שהיא "חלק אלוהי ממעל ממש" ואינה משתנה בגלל מצבם הפיזי. מטעם זה גם עליהם להיות שרויים בשמחה, ואדרבה – המצב הגופני תפקידו להזכיר להם את הכוחות המיוחדים שקיבלו מהבורא יתברך.

הרבי הוסיף וביקש מה"מצוינים" לקבוע מזוות בבתיהם, ובסיום השיחה ניגש לכל אחד מהאורחים, שישבו לפניו על כסאות גלגלים, הושיט להם את ידו

בברכת שלום והעניק להם שטרות של דולרים על מנת לתיתם לצדקה. בשבת שלאחר מכן, בעת ההתוועדות עם קהל החסידים, הרבי חזר אל פגישתו עם אותם "מצוינים", הרחיב את הדברים שדיבר בפניהם ואף הצביע על מקורם בספר 'דרך מצוותיך', במאמר העוסק במצוה "שלא יינס כהן בעל מום להיכל ומזבח", וגם הוסיף שקלא וטריא קצרה בענייני הקבלה שהובאו בו.

בראשית המאמר שואל הצמח צדק, מדוע לכהן בעל מום אסור לעבוד במקדש, ומאידך גיסא מותר הוא לחלוק בקרבנות ולאכול קדשים, והרי בגמרא נאמר ש"כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים", דהיינו שגם האכילה היא חלק מהכפרה שפועל הקרבן, ואם כן מדוע הותר לבעל מום לחלוק בקדשים ולאכלם?

על כך מביא הצמח צדק את דברי הזהר הקדוש (וישב קפא, א): "כד סיהרא אתפגים בההוא סטרא דחויא בישא, כדין כל אינון נשמתין דנפקין, אף על גב דכלהו דכין וכלהו קדישין... אתברו ואתפגמו בכמה צערין בכמה כאבין, ואלין אינון דאתרעי בהו קב"ה... רזא דמלה שריין כגוונא דלעילא, גופא אתפגים ולא נשמתא לגו כגוונא דלעילא, ודא כגוונא דדא, ובגין כך אלין אינון דבעיין לחדותי בחדותא דסיהרא... קרוב ה' לנשברי לב, לאינון דסבלי עם סיהרא ההוא פגימו, אינון קריבין לה תדיר".

ובתרגום ללשון הקודש: כאשר נפגמת הלבנה באותו צד של הנחש הרע, אזי כל אותן הנשמות היוצאות, אף על גב שכולן טהורות וכולן קדושות... הן נשברות ונפגמות בכמה מיני צער וכאבים, ואלו הם שהקב"ה חפץ בהם... סוד הדבר הוא שהם בדוגמא של מעלה, הגוף נפגם ולא הנשמה שבתוכו, שהיא בדוגמא של מעלה זה כנגד זה, ולכן הן אלו שעתידות להתחדש בהתחדשות הלבנה... קרוב ה' לנשברי לב, לאלו הסובלים עם הלבנה שנפגמה, הם אלו הקרובים אליו תמיד.

הצמח צדק מבאר במאמרו באריכות את סוד הניצוצות והנשמות שנפלו לקליפות, והמלחמה שיש ללחום בסטרא אחרא על מנת "לבררן" ולהעלותן חזרה לקדושה. הוא מביא לכך משל מעניינה של מלחמה גשמית: כשם שישנה "תחבולה עצומה וחכמה עמוקה" להניח לאויב להכות מעט בחלק מהצבא ועל ידי כך למשוך אותו למקום בו יוכלו להתגבר עליו ולנצחו, כך הקב"ה מאפשר לעיתים לקליפות לינוק חיות מהקדושה, אך דווקא על ידי זה ניתן לבסוף

לנצח אותן.

על פי זה מבאר הצמח צדק את דברי הזהר על אופניהם: "ואלין אינון דאתרעי בהו קב"ה", לפי שהם סובלים היסורים הללו מחמת פנימית רצון ה', וחפצו במלחמה זו עם החיצונים להוציא יקר מזולל... כמו שבמלכות הפגם רק מבחינת הלבנושים אבל לא בפנימיותה ח"ו, כמו כן היניקה שמהם הוא רק מחיצוניותם בלבד, אבל בפנימיותם "כולהו דכין, כולהו קדישין". ולכן בבואם לעולם הזה, גופם לבד נפגם במום, אבל נשמתן קדושה בתכלית.

"ולעתיד לבוא דבעיין לחדותי בחדותא דסיהרא", פירוש: כשתתגלה נצחון המלחמה, ו"בלע המות לנצח", והניצוצים היקרים המסולאים מפז... "והיה אור הלבנה כאור החמה", וכתוב "נקבה תסובב גבר" אזי הנשמות הנ"ל שהם חברים משותפים עמה, שסבלו עמה צער המלחמה, בפרטות ביותר עד שנפגמו מחמת מלחמה זו, "ואתברו בכמה כאבין" ברוחניות וגשמיות – הם יתייחדו עמה באיזו חדוה פרטית, יותר מכללות ישראל שלא סבלו כל כך בפרטות".

בסיום דבריו מבאר הצמח צדק שבבית המקדש ובעבודת המזבח היתה השכינה גלויה, ולכן העבודה נאסרה על כהן בעל מום שנשמתו נפלה ונסתרת כל כך. מראה הגוף הוא דבר חיצוני, ולכן כיוון שהגוף פגום אסור להם לעבור במקדש. אך אכילה היא דבר פנימי, והפנימיות שלהם שלמה היא, ואף נעלית יותר מאחריהם, ולכן מותרים הם לאכול בקדשים.

צוהר לעולם עליין

"כשלומדים את המאמר של הצמח צדק", מטעים הרב וולף, "מבינים היטב את משמעות הביטוי 'הגנרלים שלי'. מדובר בנשמות בעלות תפקיד לא שגרתי במלחמה לתיקון העולם במלכות ש-די. לכן בחתיי בביטוי הזה לשם הספר. כך הרבי ראה את הילדים המיוחדים הללו, וחפץ להטמיע את הגישה הזו בכל הסביבה.

"אדם מן השורה לא יכול תמיד לשער את גודל האתגר הכרוך בגידול ילד כזה. הורים לילד או ילדה עם צרכים מיוחדים משקיעים מטבע הדברים כוחות נפשיים ופיזיים, וכמובן הרבה מאוד זמן וכסף, כדי לטפל ולסייע לילדיהם. וכמו בכל דבר, כשמוציאים הרבה כוחות מוכרחים למצוא מקור ממנו יהיה ניתן להתמלא מחדש.

"מלבד האתגרים הטכניים, לא פעם ההורים עומדים בפני אתגר פנימי. הם שואלים את עצמם: למה?! למה דווקא לנו נתן הקב"ה את ההתמודדות הזו? למה דווקא הילד הזה? ובכלל, מדוע יורדות נשמות כאלו לעולם, כאשר פעמים רבות הן גורמות ממש סבל לעצמן ולסביבה שלהן? מה התכלית של כל זה?

"כשלומדים את המאמר במקורו, וכשעוקבים ומגלים כיצד הרבי נטל את תוכנו העמוק והוריד אותו לרבדים הפשוטים של חיי היום-יום, נפתח צוהר לעולם גבוה יותר. גם אם לא נצליח להבין עד הסוף למה, לכל הפחות אפשר להבין קצת את ה'מה'. יש משמעות ומטרה עמוקה לירידה של הנשמות הללו לעולם, והקב"ה שמח בהן וקשור אליהן בצורה מיוחדת".

"לפעמים גם זוכים לראות קצת יותר בגלוי את עומק הקשר של הילדים המיוחדים עם הקב"ה", מוסיף הרב וולף בהתרגשות, "למרות שהיום-יום מתסכל על פי רוב, והם נראים לכאורה מנותקים מקשר לכל עניין שהוא".

"אצל הבן שלי ראיתי עובדה זו כמו עיניי ביחס להנחת תפילין", הוא משתף ומסביר. "אנחנו כל כך רגילים לפעולה הזו של הנחת תפילין, עד שאיננו מודעים כלל לפעילות המוחית המורכבת שהיא מצריכה. עצם המעבר של ידי ימין לאזור התפקוד של יד שמאל ("חציית קו האמצע של הגוף"), הזיהוי הנכון של מיקום הראש שלנו

גם לחינוך הכללי, ולא רק בנוגע לילדים מיוחדים... הרבי מנה שש נקודות יסוד חשובות - "עשה" ו"לא תעשה" - בגישה כלפי הילדים הללו, לא לפני שהדגיש כי כל ילד צריך להיות נידון לגופו, ומשכך אחת הטעויות הנפוצות בתחום זה היא הכללה של כל הילדים הללו כקבוצה אחת.

בין העיקרים הכלליים שהרבי הציע, הדגיש במיוחד כי "על העובד הסוציאלי או המורה, וכן כל מי שעוסק עם ילדים אלו, לצאת מהנחת היסוד שהמצב הנוכחי הינו, בכל אחד מהמקרים, נכות ארעית בלבד, ושמשך הזמן בוודאי ייתכנו שיפורים, ואף משמעותיים למדי... בעצם הביטחון שהתקדמות שכזו היא בגדר האפשרי, הדבר ישרה התלהבות רבה יותר בעבודה זו, ויש לקוות שגם יעורר מחקר אינטנסיבי יותר...".

"חשוב לעודד את החניכים עצמם - הן באופן מילולי עמם והן באופן ההדרכה איתם - שיחישו בטוחים כי אין הם, חלילה, "מקרים" ובוודאי שלא מקרים אומללים או חסרי תקווה, אלא שהקושי שלהם הינו, כנ"ל, ארעי בלבד, וכי במאמץ משותף של המחנך ושל החניך, ניתן לזרז ולהעצים את השיפור המיוחד".

הרבי סיג מיד ש"צריכים להיזהר שלא לעורר ציפיות מוגזמות על ידי הבטחות חסרות-בסיס... עם זאת, ברור שניתן למצוא דרך להימנע מטיפוח תקוות שוא, ויחד עם זאת להעניק עידוד שקול".

כך, נקודה אחר נקודה, הרבי הציב יסוד ועוד יסוד והסביר את תוכנם, כאשר הנקודה השישית התייחסה לילדים יהודיים דווקא. "למרבית הצער", כתב הרבי, "רווחת תפיסה מוטעית לפיה היות שמדובר בילדים הלוקים בפגור, בעלי יכולות מוגבלות יותר, אוי אין "להעמיס" עליהם חינוך יהודי בנוסף ללימודים הכלליים, כדי לא להכביד עליהם יתר על המידה. לדעתי זו גישה מוטעית ומזיקה, במיוחד לאור האמור לעיל - בדבר הצורך להימנע מלהדגיש לילד את נכותו...".

"מאידך, אם הילד יהיה מעורב בחינוך ובפעילות יהודית - ולא סתם באופן כוללני וחיצוני, אלא באופן קבוע ומוחשי, כגון קיום מצוות מעשיות, מנהגים ומסורות - הדבר יעניק לו תחושת שייכות וחיבור, ועוגן איתן להיאחז בו, בין אם במודע ובין אם בתת-מודע. בסופו של דבר, אפילו תחושה לא מודעת של ביטחון פנימי תחלחל אל המודעות, במיוחד כאשר המחנך יתאמץ לטפח ולחזק תחושה זו".

לימים סיפר ד"ר ווילקס על ההשפעה העצומה שהיתה למכתב. "ראשית, הוא עודד מאוד אתי ואת עמיתי לעבודה. הוא הפיח בנו תקווה והבהיר לנו שאנחנו צועדים בדרך הנכונה. אבל בעיקר הוא תרם תרומה אדירה למהפכה שהתחוללה באותן שנים בדעת הקהל ובדעת המומחים.

"בפגישה של המועצה המחוזית של ברוקלין ללוקים בפגור שכלי, הודעתי לנוכחים שקיבלתי חוות דעת מפורטת בסוגיא מהרבי מליובאוויטש, ומנהלי האגפים ביקשו לדעת כמה מדובר. הצגתי את מכתבו של הרבי בפני הפדרציה היהודית של ניו יורק כדי לקבל מהם סיוע להקמת המוסדות, ובזכותו אושרו כל התקציבים תוך יממה אחת בלבד! בהמשך מערכת 'ג'ואיש פרס', עיתון יהודי נפוץ ביותר,

מבלי "לראות" אותו בעיניים ("סכמת גוף"), ספירת מספר הרצועות על הזרוע ("מגיה"), "תכנון תנועה" נכונה של הצבת שבע כריכות על הזרוע - אצל ילדים מיוחדים כל אלו ועוד אינם מובנים כלל מאליהם. "כל האתגרים שמנתי כאן מאפיינים את הבן שלי, ומשכך לא חשבתי שהוא יהיה מסוגל להניח תפילין בכוחות עצמו. אבל הוא התעקש לנסות בכל זאת. כדי שיצליח להניח תפילין ביום הבר מצוה, הוא החל להתאמן על כך כחצי שנה קודם לכן. יום יום, לאחר שחזר מהמוסד בו למד, הוא היה מתאמן על הנחת התפילין. ראיתי אותו מתאמן ומזיע כל כך ואף על פי כן לא מצליח, וכבר כמעט התייאשתי. ניחא - חשבתי - אניח לו תפילין מדי יום בעצמי. אך הוא התעקש שהוא מוכרח לעשות זאת בכוחות עצמו, ולבסוף הוא "שבר" את המגבלות הללו וב"ה הצליח.

"כשעצמי ראיתי בזה את היוקר שלו לקיום מצווה, ועד כמה הוא היה מוכן להתאמן עבודה - מאמץ שרוב הקוראים לא יצליחו לדמיין. ההבנה הזו שיש להם קשר מיוחד במינו עם הקב"ה, אפילו יותר מילדים רגילים, מטיבה לצלוח גם את הקשיים והנסיגות של היום-יום".

תהייה קיומית ויישובה

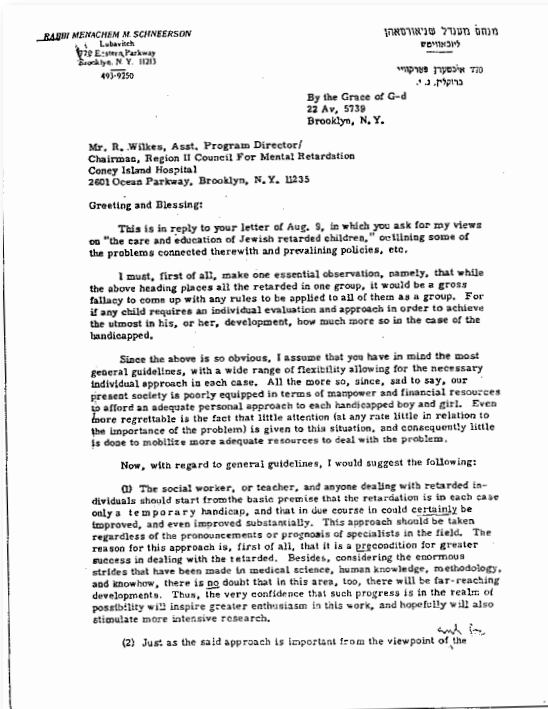
חלק נכבד ומיוחד בספר החדש הינו תרגום מאנגלית של התכתבות ארוכה ומרתקת בין הרבי לד"ר רוברט ווילקס, יהודי ששימש כעובד סוציאלי בכיר ופעיל מוביל למען הילדים המיוחדים בניו יורק.

בארצות הברית עד לתקופה המדוברת - לפני כחמישים שנה - במשך שנים רבות, ילדים הלוקים בפגור היו שוהים במתקנים ממשלתיים מנוכרים, שהיו בדרך כלל רחוקים מבתם וקהילתם, ובמקרים רבים גם לא טופלו כראוי. אך באותם ימים נעשו מאמצים בניו יורק להקמת פנימיות קטנות ויעודיות בתחומי הקהילה, בהן הילדים יזכו לטיפול מסודר וחס יותר באווירה ביתית, ואף יהיו קרובים יותר לבני משפחותיהם.

הנסיגות הממשלתיים לפעול בכיוון זה חוללו באותה שעה סערה ציבורית. היו שרצו למנוע את מגורי הילדים החריגים בסמיכות אליהם, אחרים העלו חששות ששווי הבתים באזורים המדוברים ירד, ואפילו שייגרמו נזקים לסביבה על ידי החוסים בהם.

לד"ר ווילקס, אף שלא שמר תורה ומצוות, היה חשוב לשמוע את דעתה של סמכות תורנית בכירה, ולאחר לבטים הוא שיגר מכתב לרבי. היה זה בקיץ תשל"ט, ולהפתעתו, תוך פחות משבוע הוא זכה לקבל מכתב תגובה ארוך במיוחד, שהיווה פתיח להתכתבות נרחבת שנמשכה לאורך יותר משנתיים.

במכתבו הרבי כתב שגם אם לא זו היתה מטרת השאלה, הוא מוכרח לנצל את ההזדמנות ולהתוות קווים כלליים בנוגע לצורת החינוך והטיפול בילדים עם הצרכים המיוחדים, כאשר הקווים הללו יוכלו להיות תשתית להקמת המוסדות הקהילתיים והמוגנים יותר עבורם. בסוגריים נאמר כי האמת היא שהדברים נחוצים וחשובים

לטעת בילדים ביטחון. מכתבו הראשון של הרבי לד"ר ווילקס

"האוטיסטים - אין פירוש הדבר שאין להם קשר עם אף אחד. אין להם קשר עם בני אדם אחרים; אולם עם הקב"ה יש להם קשר כמו לאחרים, ואפילו יותר - כיוון שאין הם עסוקים עם בני אדם, הם עסוקים בקשר עם הקב"ה"

הנשמה הזו אינה שגרתית והשליחות שלה בעולם נעלמת מאתנו".

"יש באמתחתי סיפור מרגש על השגחה פרטית גלויה בנושא המדובר. יום אחד התקשר אלי ידיד שיצא בשעתו עם משפחתו לשליחות להפצת היהדות בחו"ל, אך כעבור שנים אחדות שב ארצה כיוון שבמדינה ההיא לא היו אמצעים מתאימים לטיפול בילד המיוחד שלו. לצערנו, בשונה מארץ הקודש וארצות הברית וכדומה, בעידן הנוכחי עדיין ישנן מדינות מסוימות בהן אין כל תשתית ממשלתית המספקת מענה לילדים כאלה. לענייננו, הלה שיתף אותי בלבטיו: בנו לוקה באוטזיסם קשה, והיכולת התפקודית שלו נמוכה מאוד. הוא לא מסוגל להניח תפילין בעצמו. הילד שוהה במוסד מיוחד, ושם אין מי שישקיע את הזמן הדרוש למשימה מורכבת זו. האב התקשה לעכל את העובדה שהבן שלו - ילד יהודי, בן למשפחה חסידית - לא יניח תפילין בכל יום. הלא חלומו של כל אבא הוא לרכוש תפילין מהודרות לילדו, אבל הוא מתלבט האם אכן להוציא סכום כסף נכבד לרכישת תפילין בשעה שכנראה הן לא יבואו לשימוש.

"אמרתי לו: אני מבין ללבך, אבל אשתף אותך בסיפור שאירע עם אחד מבני. כשהוא חגג בר מצוה, במהלך הריקודים הוא טיפס על 'פירמידה' אנושית שעשו חברי הכיתה שלו, ונפל ארצה ממרומי ה'פירמידה'. לצערנו, בעיצומה של חגיגת הבר מצוה, הוא שבר את היד עליה הוא אמר להניח תפילין. הוא פונה לבית הרפואה, נותח בידו, והשחילו ורועו קיבועי ברזל... למחרת בבוקר הסתובבתי במחלקה בבית הרפואה עם התפילין החדשות שלו, וביקשתי מהעוברים והשבים להניח תפילין במקום הבן שלי שיש לו היום בר מצוה אבל ידו מגובסת כולה עד כתפו, מה שמונע ממנו להניח תפילין ישירות על ידו שחיכתה לכך שלוש עשרה שנה... זה כמוכח נגע לליבם של היהודים במסדרון ורכים הניחו את התפילין החדשות שלו.

"משכך, הצעתי לאותו אברך: אולי תיתן את הכסף שייעדת לקניית זוג תפילין חדש עבור בןך, למשפחה חסרת אמצעים שתשתמש בו עבור תפילין לבנם. הלה קיבל את הצעתי, ובכך תמה השיחה.

"לאחר שעות ספורות קיבלתי שיחת טלפון מרבה של קהילת חב"ד בה מתגורר כיום אותו אברך. הרב היה נרגש ביותר. 'לא תאמין למה שאספר לך כעת', אמר לי. 'היום הגיעה ללשכתי אישה קשת יום מהקהילה, שכבר סייעתי לה מספר פעמים, וחינתה בפני שתכף מגיע מועד בר המצוה של בנה השלישי ואין לה כסף לקנות עבורו זוג תפילין מהודרות. לא יכולתי לעזור לה בשעת מעשה, אמרתי לה שאני רושם לעצמי את הבקשה, ואני מקווה שהקב"ה יעזור בקרוב. לא ידעתי כמה קרוב. כשעה אחרי שיצאה מלשכת הרבנות נכנס אלי האברך ששוחח איתך, ושאל אם אני מכיר משפחה שזקוקה לתרומה עבור תפילין! מיד קראתי לאישה לשוב אלי ונתתי לה את הסכום כולו..."

"קרני אור כאלו", אומר הרב וולף, "שזוכים לראות כפעם בפעם, מעודדים ומחזקים את האמונה שאכן לנשמות שזכינו לגדל יש תכלית ומשמעות עמוקה הנסתר מאיתנו, ועלינו להתמסר לשליחות שהקב"ה הטיל עלינו בשמחה".

לראות את הנשמה. הרב וולף עם הספר החדש

גם אם לא נצליח
להבין עד הסוף 'למה',
לכל הפחות אפשר
להבין קצת את ה'מה'.
יש משמעות ומטרה
עמוקה לירידה של
הנשמות הללו לעולם,
והקב"ה שמח בהן
וקשור אליהן בצורה
מיוחדת

ביקשה ממני לפרסם את המכתב שקיבלתי".

ד"ר ווילקס וחבריו המשיכו לפעול במרץ בהתאם להדרכתיו של הרבי. כשנה לאחר תחילת ההתכתבות נשלחה אל הרבי הזמנת כבוד לוועידה בחסות פדרציית הפילנתרופיות היהודיות בנושא "מענה לנושאי וצרכי יהודים הלוקים בפיגור", והרבי שיגר מכתב מיוחד לכל המשתתפים. בדו"ח נלהב ששלח ד"ר ווילקס לרבי בתום הוועידה, הוא מתאר כיצד עותקים ממכתבו של הרבי לוועידה ומהמכתב עם קווי היסוד לטיפול בילדים מיוחדים יהודיים חולקו לכל אחד מהמשתתפים - כמאתיים וחמישים אנשים - וכולם נענו בהתלהבות לקריאתו של הרבי וגם החליטו להניח דגש מיוחד על שמירת התורה והמצוות במוסדות שיוקמו, ועל הדגשת החינוך היהודי אצל הילדים.

"הייתה שאלה שהועלתה על ידי אחת האימהות", כותב ד"ר ווילקס לרבי באחד

ממכתביו, "שגרמה לנו לעצור ולהרהר באשר למהות קיומנו: אם עיקר תכלית הקיום הוא כדי לקיים את מצוות ה'; ואם ישנו יהודי שאינו מסוגל מילדותו למלא אף לא אחת ממצוות אלו בגלל מוגבלויות פיזיות או שכליות קשות - מהי, אם כן, תכלית (או משמעות) קיומו? אודה מאד אם תוכל להשיב לשאלה זו".

תשובתו של הרבי לרופא לא איחרה לבוא. הרבי מקדים ומבאר לו כי לא ייתכן שכל יהודי יקיים את כל תרי"ג המצוות, שהרי בחלקן נצטוו רק כהנים, למשל, אך עם ישראל הוא גוף אחד, וכל אחד תורם את חלקו למאמץ המשותף (מקור הדברים הוא בכתבי האריז"ל ובאגרת הקודש שבספר התיא, סימן כט).

הרבי הוסיף לכך דוגמה מההרמוניה של האנושות כולה: "כל אחד צריך לתרום לשגשוג המשותף, אף על פי

שמך ההכרח שכל אחד מוגבל בכוחות שלו, בין אם הוא איכר פשוט שמייצר מזון או מדען או ממציא של מכונות חקלאיות, וכדומה. אדם שמצטיין בשטח הפרטי של המאמץ שלו, עשוי להיות מוגבל, או חסר תועלת, בשטח אחר. מי מוסמך להגיד מי חשוב יותר, איזה אדם תורם תרומה גדולה יותר? רק שיתוף פעולה הרמוני וניצול של כל המשאבים האנושיים תורמים לשלמות המרבית של החברה... כל מה שצריך להיאמר - כפי שרבותינו אכן הדגישו - הוא שהקב"ה אינו דורש מאף אדם שום דבר שמעבר לכוחות הטבעיים של אותו אדם. אדם לא אמור לשאול מדוע הקב"ה חנן אדם אחד בכוחות גדולים יותר מאלה של אדם אחר".

תפילין במתנה

"איננו מוסמכים לומר על אף ילד יהודי שנשמתו לא ירדה לעולם כדי לקיים מצוות", מבהיר הרב וולף, "אך ברור לנו שתכליתה של

לא לשכוח על הסביבה

בקריאת מכלול המכתבים והסיפורים שבספר, עולה זווית נוספת על גישתו של הרבי בנוגע לתפקיד הנדרש מהורים לילדים מיוחדים. "פעמים רבות ההורים מתמסרים מאוד לטיפול בילד החריג שלהם, עד שהם שוכחים על כל העולם שסביבם. עורך תשומת הלב לילד המיוחד עלול לבוא על חשבון ניהול החיים התקינים והיחס הרבי הילדים בבית", מעיר הרב וולף ומציין מספר דוגמאות בהן הרבי עצמו לא רק עורך ובוירך, אלא גם ראה לנכון להעמיד הורים מסויימים על מקומם והנחה אותם להחזיר את חייהם למסלולם על אף הטיפול בילד המיוחד.

אחד הסיפורים המרגשים בספר הוא של מרת שרפשטיין. בתה בת השנה וחצי אוכחנה כלוקה באוטזם, כאשר באותה תקופה – לפני כשישים שנה – מדע הרפואה ועולם הטיפול עדיין לא ידעו להתמודד כראוי עם ילדים כאלו. היא התקבלה אצל הרבי עם בתה. הרבי הניח בפני הילדה הקטנה נייר ועפרון שהוציא ממגירת שולחנה, וכשזו החלה לשרבט על הנייר הרבי אמר לאמא בפנים מאירות: "זה נפלא, איני יודע מה עושים כאן 'סיפור' שלם..." ("איך ווייס נישט וואס מ'מאכט א גאנצע מעשה דא").

הרבי הורה לה להתייחס לילדה כאל ילדה רגילה לחלוטין, וזה היה המפתח להצלחתה. ואכן, אט אט הילדה התפתחה והצליחה להיות עצמאית במובנים רבים.

זמן מה חלף, ובהזדמנות מסוימת, בסיומה של בדיקה אצל פסיכיאטר בכיר ביותר, אמר הלה למרת שרפשטיין: "ילדה זו לעולם לא תוכל לחיות חיים עצמאיים. עשי לעצמך טובה ומצאי לה מקום מגורים. שכחי מכך שהיא נולדה!..."

מאז שמעה את המילים הדוקרות הללו מפי הרופא המוכר, ימים קשים עברו על מרת שרפשטיין. ליתר דיוק: לילות קשים, ללא שינה. כעבור זמן זכותה להגיע אל הרבי פעם נוספת, ולפניו פרצה בככי נורא למשך דקות ארוכות.

"ניסיתי לעצור בצעמי ולא הצלחתי", משחזרת מרת שרפשטיין בתיעוד המופיע בספר, "גערתי בעצמי שאסור לי לבוז את זמנו היקר של הרבי על התפרצות רגשית. לבסוף, בקושי רב, הצלחתי להחזיר לעצמי את השליטה, ותיארת באזני הרבי את דברי הפסיכיאטר ופרטי המצב של בתי היקרה. הרבי הקשיב בתשומת לב, הנהן בראשו כשהוא שקוע בדבריי, וכשסיימתי הרבי שאל אותי בטון רך: ספרי לי על ילדייך האחרים. הם מסתדרים במסודות הלימוד? יש להם חברים?"

"כן, בעדינות ובחכמה, הרבי הצליח להחזיר אותי אל הקרקע ולהזכיר לי שהקב"ה העניק לי עוד ארבעה ילדים ועלי להיות אמה גם עבורם. מאז למדתי למצוא את האיוון הנדרש ולשלב בין הדאגה הילדה המיוחדת לצד זכירת התמונה המלאה".

סיפור אחר מספר אף הוא על מרת סברדלוב, אם לילד מיוחד, ששאלה את הרבי אם לעזוב את עבודתה החינוכית בבית הספר המקומי בניו הייבן, קונטיקט, על מנת להתמסר אך ורק לטיפול בבנה. כשהמזכיר מסר לה את תשובת הרבי, היא לא האמינה. הרבי ענה שלא רק שאין לה לעזוב את ההוראה, אלא שעליה גם לחפש תחומי פעילות נוספים... היא ציינה להוראתו של הרבי בקבלת עול. רק כעבור זמן הבינה כמה היה זה קריטי עבורה ועבור בריאותה, לפנות זמן וכוחות נפש גם לשאר תחומי החיים.

שינוי הכינויים – הכנה לגאולה

"אנחנו באים כעת מחג השבועות החל ביום ו' סיון, היום בו משה רבינו הונח בתיבה ביאור. כזכור, אומר הרב וולף בחיור, "משה רבינו נולד לפני הזמן. חז"ל אומרים שתאריך לידתו ז' אדר היה בתחילת החדש השביעי, ושלושה חדשים לאחר מכן, בו' סיון, הגיע הזמן

שאימו יוכבד לא יכלה כבר לטפל בו מאימת המצרים – "ותצפנהו שלושה ירחים, ולא יכלה עוד הצפינו". הנטייה הטבעית במצב כזה היא לנסות ולהתאמץ מעבר לגבולות היכולת, מבלי שהדבר באמת יועיל. יוכבד, אימו של משה רבינו, מלמדת אותנו שיעור לחיים. היא לקחה את משה, הניחה אותו בתיבה בתוך הסוף על שפת היאור ו'מיגנה' אותה בחמר ובזפת, כי זה היה המירב שהיה בידה לעשות, אף שבדרך הטבע הוא לא יכול לשרוד שם זמן רב ללא מזון ומים.

"מהסיפור הזה בתורה אנו למדים כיצד הורה צריך לנהוג במצבים כאלו. הקב"ה אומר "איני מבקש אלא לפי כוחך", ואנחנו אמורים לעשות את המוטל עלינו, אבל לא 'לטפס לשמים' מעבר ליכולת. צריך להימנע ממצב שההתמסרות תערער את החיים התקינים של המשפחה כולה".

השינוי שהרבי התווה בצורת ההסתכלות על הילדים המיוחדים – לראות את הנשמה שבהם המבקשת את הקשר עם בוראה, וכמו כן לראות את הפגם שבהם כזמני, וכי במאמץ מתמיד ניתן לשפר את מצבם בצורה משמעותית – חלחל עם השנים לתודעת הציבור והפך לנחלת הכלל. בספר מופיע בין היתר גם תיעוד מדברי הפרופסור ראובן פורשטיין, מהחוקרים והמחנכים שייסדו את הגישה החיובית כלפי הילדים המיוחדים בארץ ובעולם, בו הוא מספר על ההדרכות שקיבל מהרבי ועל הפציינטים שהרבי עצמו הפנה אליו.

"השם והכותרת של כל דבר מעידים על המהות והתוכן שלו. כך זה בתורה וכך גם בעולם הגשמי. על הגישה הישנה והגרועה ביחס אל הילדים האלו נוכל ללמוד מכך שבמדינות ברית המועצות לשעבר נקראות עד ימינו הלקויות השונות בכינוי 'דפקטולוגיה', מתאר הרב וולף, בעודו מציג קטע נוסף משיחה של הרבי המופיעה בספר, המתייחס לכינוי הנפוץ כיום בעולם: "ילדים מיוחדים".

בשיחה המדוברת (ש"פ עקב תשמ"ח), ביאר הרבי את מעלת ה"בירור" והתיקון של לשונות אומות העולם, על יסוד הלשון השגורה בדברי חז"ל "מנא הא מילתא דאמרי אינשי", דהיינו שגם מה "דאמרי אינשי" שורשו ומקורו בתורה ובלשון הקודש. כמו בדרך אגב ציין הרבי: "בשנים האחרונות מצינו גם אצל אומות העולם, שקוראים לילדים שמוגבלים ביכולתם כו', ילדים שחסר אצלם בהתפתחות הכוחות רח"ל – "ילדים מיוחדים"... שם המבטא מעלה יתרה וכו'. ואף שכינוי זה הוא, בפשטות, מפני הכבוד – מכל מקום הרי זה מורה גם על הכוחות המיוחדים שלהם למעליותא".

הרבי ציין את המבואר בחסידות בטעם לכך שסומא, רח"ל, נקרא בכינוי "סגי נהור". אין זה רק כינוי כדי שלא לביישו, אלא שבאמת חוסר יכולתו לראות הוא מחמת ריבוי האור ("סגי נהור") והחיות שבו שאיננו מותאם לכלי העין המוגבלים. ככל שמתקרבים לימות המשיח ולגאולה העתידה, אמר הרבי, בה יתגלה בכל פרט במציאות ובעולם שורשו האמיתי כפי שהוא בתורה, גם שפתם של אומות העולם מתעלה ומזדככת, ואפילו בה ניתן למצוא את ההכרה בכך שילדים "מיוחדים" אכן ניהנו בכוחות מיוחדים.

ברוח זו אפשר אולי לחתום יריעה מיוחדת – תרתי משמע – זו, באמירה שכיוון שאנו מתקרבים לזמן הגאולה בו תתגלה האמת שבכל דבר, הנה גם השקפתה המיוחדת של פנימיות התורה על הילדים המיוחדים נעשית נגישה לכול באמצעות הריכוז של דברי קודשו של הרבי לגורן אחד, בספר הזמין לכל נפש.

יתן השי"ת שבמהרה נזכה לראות ברפואתם של כל הילדים המיוחדים, ויצליחו הוריהם לגדלם לתורה ולחופה ולמעשים טובים בבריאות ובהרחבה, ונחזה בהתגשמות דברי הצמח צדק בסיום מאמרו: "לעתיד לבוא יתקונו הפגמים בשלימות, ניצוח המלחמה, ואז יהיו הם שמחים בחדוות השכינה ביתר שאת ויתר עז. וה' יזכנו לראות בנחמת ציון וירושלים בעגלא ובזמן קריב, ונאמר אמן".

בין העיקרים הכלליים שהרבי הציע, הדגיש במיוחד כי "על העובד הסוציאלי או המורה, וכן כל מי שעוסק עם ילדים אלו, לצאת מהנחת היסוד שהמצב הנוכחי הינו, בכל אחד מהמקרים, נכות ארעית בלבד, ושבמשך הזמן בוודאי ייתכנו שיפורים, ואף משמעותיים למדי"

תורה בקצה העולם

הרב יוסף לודמאן • מורון, ארגנטינה

לבנים. היו אלו יהודים חסידיים שהגיעו מרוסיה ועוד, אבל הדורות הבאים כבר התרחקו מבית אבא. שמרנו על ליל הסדר בפסח, אך לא הרבה יותר מזה."

מעט לעת היה לודמאן הצעיר נוסע עם משפחתו לבקר את קרוביהם בעיר באיה בלנקה - עיר נמל גדולה בדרום פרובנציית בואנוס איירס. "בהיותי בגיל 15 התחלתי מסע חיפוש פנימי, רציתי להבין דברים ולעמוד על משמעות החיים. פגשתי בשליח חב"ד בבאיה בלנקה, הרב משה פרידמן ע"ה, ובעזרתו התחלתי ללמוד תורה ולשמור מצוות. לימים נסעתי ללמוד בישיבת חב"ד בבואנוס איירס, ולאחר מכן גליתי למקום תורה בישיבת ארץ הקודש ובישיבת חב"ד המרכזית בניו יורק."

לאחר נישואיהם החליטו הרב לודמאן ורעייתו לשוב לארגנטינה ולפעול שם בשליחות להפצת היהדות. "הכרתי מישהו במורון, והוא זה שסיפר לי על המקום המשווע ליד רבנית מכוונת. נסעתי למורון על מנת להכיר את הדברים מקרוב, אך ההחלטה לא הייתה פשוטה. השממה הרוחנית הייתה גדולה, והמרחק היחסי מקהילה מבוססת העיב עלי. בהשגחה פרטית פגשתי באותם ימים בשני מכתבים של הרבי שנדפסו בסדרת 'אגרות קודש', וראיתי בהם מענה להתלבטויותיי. במכתב הראשון, במענה לחסיד ששאל האם לחזק את ענייני היהדות בעיר מסוימת, כתב הרבי בסגנון זה: "לפלא בעיני שאברך שלמד בישיבת תומכי תמימים מסתפק אם לחזק ענייני יהדות, בעוד שיהודים שלא למדו בתומכי תמימים מבקשים אותו לעשות כן". הרגשתי שהדברים כמו נכתבו אלי והולמים את מצבי. אם לא היה די בכך, פגשתי במכתב נוסף בו ראיתי לתדהמתי שהרבי שיגר בעצמו המחאה כסיוע לקהילה

כיום הזה אנו מפעילים את בית הספר באותו מבנה בו סירבו הרפורמים תחילה להעניק לנו אפילו דריסת רגל. כך גלגלה ההשגחה העליונה שהמבנה שהוקם למטרת חינוך יהודי אכן ממלא את ייעודו

ספרדית שרכשה מקום לפעילותה בסביבות מורון! מבחינתי, הרגשתי שספקותיי הותרו."

מפולת כלכלית על שום מה?

כל ההתחלות קשות, אמרו חז"ל. "במורון לא הייתה כל תשתית יהודית נאותה", מזכיר הרב לודמאן. "ואם לא די בכך, הרי שלהכעיס הייתה בעיר קהילה רפורמית שלא שמחה לבואנו. הפעולה הראשונה שעשינו", הוא משחזר, "עוד לפני שעברנו לגור כאן בקביעות, הייתה הדלקת נרות חנוכה בכיכר העיר. תחילה הלכתי לשוחח בעניין זה עם אנשי הקהילה, אך הם לא הבינו על מה אני מדבר. החלטתי אפוא כי אם אין אני לי - מי לי. יצאתי לדרך לקבלת האישורים הנדרשים וכל הלוגיסטיקה הכרוכה בכך, ובחסדי ה' באותה שנה כבר דלקה חנוכיית ענק במרכז העיר, כאשר מאז היא ניצבת בגאווה מדי שנה בשנה ומושכת אליה את תשומת ליבם של אלפי יהודים המתעוררים לזקוף את קומתם הרוחנית בגאון יעקב." גם מבחינה כלכלית חוונו אתגרים גדולים, מספר הרב לודמאן.

בקצה הדרומי של כדור הארץ שוכנת המדינה הדרומית בעולם, הלא היא ארגנטינה. במרחק לא רב מעיר הבירה בואנוס איירס, שקהילתה קובעת ברכה לעצמה, שוכנת העיר מורון בה נתמקד הפעם במסגרת זו.

העיר שהחלה את דרכה כתחנת מעבר בין חוות הבקר בשטחי הענק של המדינה לבין עיר הבירה, הפכה ברכות הימים למרכז עירוני שוקק חיים. כיום היא מאוכלסת במאות אלפי תושבים, והיא בין המרכזים החשובים של מטרופולין בואנוס איירס.

מורון משקפת את האתגרים של ארגנטינה כולה. המשברים הכלכליים החוזרים ונשנים, האינפלציה הקשה וחוסר היציבות הפוליטית מורגשים היטב ברחובות העיר. בעלי חנויות מספרים על מחירים המשתנים כמעט מדי שבוע, ותושבים רבים עובדים במספר משרות כדי להתמודד עם יוקר המחיה.

מוצאם של יהודי העיר הוא בחלקו ממזרח אירופה - רוסיה, אוקראינה ופולין, אחרים הגיעו מארצות הבלקן ומטורקיה, ומשכך הקהילה היהודית המקומית מגוונת מאוד: אשכנזים דוברי יידיש לצד ספרדים דוברי לאדינו. היהודים פתחו בעיר חנויות טקסטיל, מאפיות, בתי מלאכה ומפעלים קטנים, אך עם הזמן רבים מהם נטשו את העיר לטובת מקומות מגורים אחרים, אחרים פגע בהם נגע ההתבוללות רח"ל, ואלה שנותרו השתייכו לשכבות מצוקה. במשך שנים הלכה קרן ישראל במקום ודעכה - עד לבואו של השליח הרב יוסף לודמאן ומשפחתו שהקימו לפני כעשרים שנה מרכז חב"ד די תוסס שהחיה את העצמות היבשות של מורון.

התרת הספקות

סיפורו האישי של הרב לודמאן עצמו מיוחד במינו. הוא נולד למשפחה יהודית בכפר קטן בערבות ארגנטינה. "הכפר הוקם כחלק מרשת המושבות שייסד יק"א - ארגון ההתיישבות היהודי של הברון מוריס הירש", מספר הרב לודמאן, "במסגרתו אלפי יהודים היגרו מארצות שונות לארגנטינה והקימו בה מושבות חקלאיות. אלה כונו 'הגאוצ'וס היהודים', ולפרנסתם גידלו בקר במרחבי הפמפס העצומים, עיבדו שדות חיטה וניסו לשמור על חיים יהודיים כפי יכולתם. חלקם אמנם שמרו על אורח חיים דתי, אך רבים אחרים התרחקו בהדרגה מן המסורת.

"במשפחתי סיפרו על סבא-רבא שלי שהיה ממייסדי המושבה שלנו", אומר הרב לודמאן. "הוא נפטר לפני שנולדתי ולא הכרתי אותו, אבל בתמונות המשפחתיות מהדור ההוא אני רואה יהודים עטורים בזקנים

לא עברו רגעים אחדים, והנה דלת בית הכנסת נפתחת ופנימה צועדים הילד ואחותו, לבושים בבגדי חג מצוחצחים ופניהם מאירות. הילד ניגש אלי מיד ושאל בתמימות: כבוד הרב, מתי מתחילים הריקודים?...

נרתעים ומפסיקים לשלוח אותו ללמוד אצלנו. לא תמיד יש לנו מה לעשות במקרים כאלה, אבל אנחנו מנסים לשמור על קשר עם הילדים והאם בכל דרך אפשרית, על מנת שהילדים ימשיכו להרגיש שייכים אלינו וחלילה לא יאבדו לחלוטין את הקשר ליהדותם.

אתהפכא חשוכא לנהורא

מי שייכנס כיום למבנה המכובד של בית חב"ד במורון, המכיל בית כנסת, מקווה טהרה, גן ילדים ובית ספר יהודי, לא יכול לשער שהמקום המזמין הזה נבנה ללא תקציבים ממשלתיים ובאפס משאבים – רק באמונה גדולה ומופתים שמיימיים.

"בתחילה כל הפעילות התקיימה במקום קטן ושכור", מספר הרב לודמאן, "והדבר נמשך כך עד שהגיע ספר התורה הראשון שלנו. בתרומתו של יהודי נדיב קיבלנו ספר תורה לשימוש בקהילה, ולכבוד המאורע ערכנו כמובן חגיגה רבת. במעמד השתתף גם השליח הרב גרינבלט,

"בתחילת השליחות לא היו לנו כלל משאבים כספיים, ונדרשתי לגייס בעצמי את האמצעים לפעילותנו. יצאתי אפוא להכיר עוד ועוד אנשים. הייתי מוסר שיעורי תורה במשרדים, מניח תפילין לבעלי חנויות יהודיות, ומתאמץ לשתף אותם בנעשה בשליחותנו ולרתום אותם למימון הפעילות הרבה.

"שנה לאחר בואנו למורון התרחש משבר בכלכלת ארגנטינה, ובעקבותיו הגיעה לארגנטינה תוכנית 'מורשה' – מסגרת חינוכית לילדים שאינם לומדים בבית ספר יהודי. פניתי לשליח הראשי לארגנטינה, הגה"ח הרב צבי גרינבלט שליט"א, וביקשתי שיאפשר לי לפתוח סניף 'מורשה' במורון. ברוך ה' הצלחנו לאסוף שמונים ילדים שהיו מגיעים בקביעות לתוכנית, וכך נוצר קשר בינינו לבין המוני יהודים נוספים.

"בתחילת דרכנו חווינו התלבטות שהעיקה עלינו. באותה תקופה היינו מעניקים תמיכה כספית מסוימת למשפחות יהודיות על מנת לעודד אותן לשלוח את ילדיהן ללמוד אצלנו. הדבר גרם לכך שלפעמים הרגשנו שאנשים מגיעים אלינו מתוך אינטרס אישי – לא מפני שהם באמת רוצים להתקרב ליהדות, אלא בגלל שהכסף חשוב להם...

"התחושה הזו הטרידה אותנו ולא נתנה לנו מנוח, ואז אירע דבר ששינה את תפיסתנו: השתתפתי בכנס השלוחים האזורי בארגנטינה, בו התאספו עשרות שלוחים הפועלים ברחבי המדינה. אל הכנס הגיע אורח מיוחד, משפיע חב"די ותיק, ובשלב מסוים ביקשתי לשוחח איתו. סיפרתי לו כמה קשה לנו התחושה שההורים שולחים את ילדיהם אלינו רק בשל התמיכה הכלכלית, ובתגובה הוא אמר לי משפט שפקח את עיניי: "מי יודע מדוע הקב"ה הביא את המפולת הכלכלית על ארגנטינה? אולי כדי שהילדים האלה – בניו חביביו של מקום – יגיעו אליכם ואתם תוכלו להצילם".

"המשפט הזה שינה את ההסתכלות שלנו על הדברים. הבנו כי בימים כתיקונם רבות מאותן משפחות לא היו מציגות את כף רגליהן בבית חב"ד או בבית ספר יהודי, ואילו עתה עקב הקושי הכלכלי הן נאלצו להגיע אלינו ולחנך את ילדיהן ברוח ישראל סבא. כך סיבב הקב"ה שהילדים הללו יחזרו למסורת אבותיהם דווקא דרך הקושי של הוריהם. ובאמת כיום, יותר מעשרים שנה לאחר מכן, יש בעירנו הורים שהיו משתתפים בילדותם בתוכניות שלנו, ועתה הילדים שלהם כבר לומדים אצלנו... הלא דבר הוא!

"יש עוד קושי שאין להקל בו ראש", משתף הרב לודמאן. "לצערנו, עקב נישואי התערובת רח"ל, יש משפחות רבות בהן האם וילדיה יהודיים אך האב גוי. והנה, הילד מגיע הביתה מבית הספר עם כיפה לראשו והוא מתחיל לספר על קדושת השבת ומבקש לברך לפני ואחרי המזון וכדומה – מה שגורם לכך שהאב הגוי נבהל ממה שהוא רואה לנגד עיניו, ההורים

אור נתתיך לגויים

אחת התופעות המרעננות בפוליטיקה העולמית היא דמותו של הנשיא הארגנטינאי חבייאר מיליי. אף שהוא אינו יהודי, הוא מעריץ את עם ישראל ותורת ישראל, מבקר תכופות בארץ הקודש ופוקד את הכותל המערבי לתפילה. במיוחד חש הנשיא קרבה לדמותו של הרבי זי"ע שאת ציונו פקד פעמים רבות, והוא אף הוגה בקביעות במסריו לאומות העולם. "ללא ספק, לא מדובר רק בפוליטיקאי המפזר הצהרות של אהבת ישראל", אומר הרב לודמאן, "אלא באדם המדבר בפומבי על ערכיה של תורה, על הקשר שלו עם תלמידי חכמים ועל ביקוריו בציון הקדוש. הדבר הזה מביא את מסריו של הרבי לתודעתם של מיליונים שלא היו נחשפים לכך בכל דרך אחרת. חסידי חב"ד פועלים בארגנטינה מזה שבעים שנה, אבל מעולם לא היה שיח ציבורי בממדים כאלה סביב תורתו והדרכותיו של הרבי".

איך הדבר משפיע גם על יהודים הרחוקים מיהדות?

"במקומות רבים בעולם יהודים רגילים להיזהר מהבלטת הזהות שלהם בחוצות, במיוחד באמריקה הלטינית בה היו תקופות של אנטישמיות. אבל כשנשיא המדינה עצמו נוכח בהדלקת חנוכייה, מבקר בבתי כנסת ומדבר בהערכה על יהדות - הדבר מעניק ליהדות וליהודים לגיטימציה ציבורית שאין להמעיט בערכה. פתאום היהדות לא מוצגת כדבר זר או חשוד, אלא כסמל לערכים, לחכמה ולמסורת עתיקה.

"אם בעבר צעיר יהודי בארגנטינה היה חושב פעמיים אם ללכת עם כיפה ברחוב או לדבר בגלוי על יהדות, כיום יש תחושה של ביטחון ציבורי וסקרנות חיובית. אנשים רואים נשיא של מדינת ענק עומד מול ציונו של הרבי וכולו התרגשות אמיתית - זה יוצר הד חיובי עצום. אנו תפילה אפוא שהנשיא יצליח במלאכתו לשיקומה הכלכלי של המדינה, דבר שבוודאי יביא לתוספת ברכה ליהודים וליהדות".

הערכה אמיתית. נשיא ארגנטינה, חבייאר מיליי, לאחר אחד מביקוריו בציון הק' של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע

וסיפרתי לו כי אנו מעוניינים בבניית מקווה טהרה. בהמשך הערב נשא הרב נאום נלהב בפני מאות המשתתפים, ובדבריו הזכיר את הידוע כי כדי לבנות מקווה יש אפילו למכור ספר תורה. הדברים הותירו רושם עמוק על הנוכחים, ובאופן ספונטני נערכה התרמה בין כל הנאספים. כל אחד הויל מכיסו, ובסוף האירוע נאספו כ-8,000 דולר למען המקווה - סכום צנוע יחסית, אבל כזה שאפשר לנו לצאת לדרך".

ככל שהרעיון התפתח, הבין הרב לודמאן שאם כבר בונים מוסד יהודי - צריך לחשוב גדול יותר. כך החל מסע ארוך של חיפוש, פגישות ומשאים ומתנים בלתי נגמרים. רק אחרי כשלוש שנות מאמצים הגיעה ההזדמנות הגדולה: הוא מצא מבנה גדול יחסית שיכול היה להגשים את כל החלומות יחדיו, אלא שאז הגיעה הבעיה האמיתית - המחיר.

"המוכרים ביקשו בתחילה סכום גבוה מאוד, ורק לאחר תקופה ארוכה של משא ומתן הסכימו לרדת במחיר שגם הוא היה הרבה מעבר ליכולתי,

אך למרות זאת החלטתי להתקדם וחתמתי על החוזה. כסף לתשלום הראשון כמעט לא היה לי", הוא משתף, כאשר לפי החוזה בתוך שלושה חודשים היה עליו לשלם את יתרת הסכום, ואם לא כן יאבד גם את דמי המקדמה וגם את המבנה. "הייתי עלול להפסיד הכול", הוא אומר, "אלא שאז התרחשה סדרה של צירופי מקרים בלתי מוסברים. בכל פעם שנראה היה שהעסקה עומדת להתפוצץ, הופיעה דחייה נוספת בדמות בעיית בירוקרטיה, מסמכים ממשלתיים ועיכובים משפטיים. רק לאחר שנה, כשבחסידי שמים היה בידנו מלוא הסכום, המוכרים הודיעו כי מלאכת ההכנה הושלמה והם רוצים לממש את העסקה".

עוד לפני שעברו למבנה החדש, הפעיל כיום במלוא עוזו, פתח הרב לודמאן עם רעייתו הרבנית פעוטון לילדי הקהילה. "היו נשים שלא היה להן מקום להשאיר בו את הילדים הקטנים כדי ללכת לעבודה", הוא מספר, "ומשכך פתחנו פעוטון יהודי. אמנם רצינו לפתוח בית ספר יהודי מלא משלנו, אבל בית הספר המקומי נוהל על ידי הרפורמים והם הציגו את צעדינו ככלל הקשור לפתיחת מוסד חרדי. לא רצינו לבלות את זמננו במלחמות, והתחלנו אפוא עם מסגרת לפעוטות.

"לאחר מספר שנים נסגר בשלבים בית הספר הקולקל, והרב גרינבלט אמר לי כי אנו חייבים לפתוח בית ספר יהודי, שהרי אי אפשר להשאיר את הילדים היהודיים ללא חינוך מספק. הצענו להנהלה המקורית שאנו ניקח לידנו את מבנה בית הספר, אך ראשי הקהילה הרפורמית סירבו לשמוע על כך. התחלנו אפוא שוב לגייס כסף - הפעם להקמת בית ספר. שכלנו בית גדול, ובר פתחנו את בית הספר 'אילן סקול' שעם השנים הלך וגדל, תלמידים רבים פקדו את שעריו ושמו הטוב יצא למרחוק.

"וראו זה פלא: אחרי זמן רב שמבנה בית הספר היהודי עמד בשימונו, הגיע היום ואנשי הקהילה הבינו כי אין טעם להשאירו במצבו זה והואילו סוף סוף להעבירו לרשותנו. ואכן, כיום הזה אנו מפעילים את בית הספר באותו מבנה בו סירבו הרפורמים תחילה להעניק לנו אפילו דריסת רגל. כך גלגלה ההשגחה העליונה שהמבנה שהוקם למטרת חינוך יהודי אכן ממלא את ייעודו. את השליחות העיקרית שלנו במורן אנו עושים אפוא בשדה החינוך, וב"ה אנו כבר קוצרים את הפירות. רבים-רבים מהבוגרים חיים כיום בארץ הקודש או בריכוזים חרדיים בתפוצות, וכולם מגדלים את ילדיהם שלהם בדרך התורה והמצווה".

הטעות והלקח האישי

עתה, כדרכנו, נפנה לסיפור של אור מקורות בית חב"ד מורון. סיפור זה, מעיד בפנינו הרב לודמאן, נגע לליבו במיוחד ומלווה אותו עד עצם היום הזה.

היה זה כאשר במהלך פעילותו השגרית הכיר הרב לודמאן משפחה יהודית חד-הורית. האם הייתה יהודייה שנפרדה מבעלה הנכרי, והיא גידלה לבדה את בנה ובתה מבלי שידעו דבר מיהדותם. "הם גרו די רחוק מביתנו, אך השתדלנו להשפיע עליהם ולהטיב את מצבם בגשמיות וברוחניות", מספר הרב לודמאן. "בגיל שש עבר הילד ברית מילה. זה לא היה מאורע פשוט לביצוע, כי האב התנגד לעניין, אבל בסופו של דבר הצלחנו בכך. לאחר מכן השקענו מאמצים בילדים שילמדו ויכירו עוד ועוד על מורשתם, וכאשר הילד גדל והגיע לגיל 11 שכנענו אותו ואת אמו שייכנס ללמוד בבית הספר שלנו. ההתקדמות הייתה איטית, אבל כבר למדנו להתייחס לכל נשמה יהודית כאל יהלום הזקוק לליטוש. גם אם הדבר אורך זמן ומאמץ, הרי שבסופו של דבר הנשמה תאיר באור יקרות.

"אתא ובא חג הסוכות ובסיומו יום שמחת תורה. שוחחתי מראש עם הילד ואמו ושכנעתי אותם שלראשונה בחייו הילד יבוא להשתתף בתפילת החג של ליל שמחת תורה - יום טוב שני של גלויות - וישתתף בהקפות. מאוד רציתי שהוא יחווה שמחה יהודית בטוהרה, דבר שלבטח יעשה בנפשו רושם רוחני כל ימיו. ואכן, האם הבטיחה שהנער יגיע לתפילה ולהקפות. שמחתי על כך וציפיתי לבואו.

תפילת ערבית כבר החלה - אך הילד איננו. ההקפה הראשונה הסתיימה, ואחריה השנייה והשלישית וגם השביעית - ולאכזבתו הגדולה של הרב לודמאן, למרות המאמצים שעשה מבעוד מועד, הילד לא נראה לעין. הרב לודמאן קיווה לשלל הפחות הוא יגיע לתפילות יום המחרת, אך תקוותו נכזבה. "אודה על האמת: זה מאוד כאב לי והפר את שמחת החג שלי", אומר הרב לודמאן, "השקעתי בילד הזה כה רבות במטרה לקרבו תחת כנפי השכינה, אך באותה עת הרגשתי שמאמצי היו לריק".

בעברו של יום, טרם נעילת החג, הסב הרב לודמאן להתוודעות עם בני הקהילה. הסיפור האישי שחווה עם הילד כה העיקר עליו, והוא פרק את

נרות שונים, כיוון אחד

אהבת ה' או אהבת ישראל - הי מינייהו עדיף < מה היה ההיתר של אדמו"ר הזקן להכניס עצמו בסכנה? > הדבקות בצדיקים וההשפעה לפשוטי עם - הילכו שתיהן יחדיו?

חנוכת המשכן?
כמה ביאורים נאמרו בדבר - על פי פשט, רמז, דרוש וסוד, ובמסגרת זו נדבר על הביאור בדרך החסידות.
כידוע - כך מובא בשם הבעל שם טוב, ואדמו"ר הזקן מבאר זאת באריכות בספרו לקוטי תורה פרשתנו - עניין הדלקת הנרות קשור עם הארת נשמות ישראל, "נר ה' נשמת אדם". וכך אנו מוצאים גם בהפטרות השבוע, בה הנביא זכריה מספר: "ראיתי והנה מנורת זהב כולה" - כמשל לכנסת ישראל בזמן הגלות.

שבעת קני המנורה הם שבעה סוגים - כנגד שבע המדות העליונות - בנשמות ישראל ובדרכי עבודתם לקונם. וכמבואר בתניא (פרק יט) על הפסוק "נר ה' נשמת אדם" - שכשם שאור הנר תמיד מתנועע ועולה למעלה, כמו שרוצה להיפרד מהפתילה האוחזת בו, כך נשמת כל יהודי, בהיותה "חלק אלוהי ממעל ממש", היא צמאה לאלוקות ורוצה להיכלל ב"חיי החיים" אין-סוף ברוך הוא, אף אם הדבר ידרוש ממנה מסירות נפש ופירוד מהגוף.

זהו מצבה הטבעי של הנשמה שבכל אחד מישראל, ואין זאת אלא שמפני ירידת הנשמה למטה והתלבשותה בגוף ובנפש הבהמית נראה לעתים שאהבה ותשוקה זו מתכסות ומתעלמות להן. וזהו תפקידו של אהרן הכהן, כאחד משבעת הרועים המפרנסים את נשמות ישראל בחיות דקדושה, לעורר בהן את הרצון והשאיפה כלפי מעלה. מפני זה נקרא אהרן בספר הזוהר בכינוי "שושבינא דמטרוניתא" - מי שמרומם את כנסת ישראל, הכלה, להתייחד עם דודה, הקב"ה. וזהו, אם כן, עניינה של פרשת מצות הנרות.

ברם, יחד עם זאת, לא די בהתעוררות אהבת ה' לבדה בנשמות ישראל, אלא נדרשת גם אהבה מיהודי לרעהו - והיא בהא תליא. וכך מובא בשמו של אדמו"ר הזקן אשר מצות "ואהבת לרעך כמוך" היא כלי בו תשכון מצות "ואהבת את ה' אלוהיך". וידוע הסיפור (ראה בקצרה לוח היום יום, כ"ח ניסן) שבימי של אדמו"ר הזקן התגלע ויכוח בין החסידים - מה קודם למה: אהבת ישראל או אהבת ה', עד שהשאלה הובאה לפני אדמו"ר הזקן שהשיב כהאי לישנא: "אהבת ה' ואהבת ישראל שתיהן כאחת חקוקות בנשמתו רוחו ונפשו של כל אחד מישראל, ומקרא מלא דיבר הכתוב "אהבתי אתכם אמר ה'" - הרי דגולה אהבת ישראל, דאוהב מה שהאוהב אוהב". כלומר, כשיהודי אוהב את רעהו הרי באהבתו זו טמונה גם אהבת ה', שהרי הוא אוהב את מה שאהובו - הקב"ה - אוהב.

פרשת השבוע, אפוא, מבקשת להעלות על נס את שני העניינים כאחד: "בהעלותך את הנרות" - אהרן הכהן מעורר ומגלה את אהבת ה' הטמונה בלב כל יהודי, עד שתהא כשלהבת העולה מאליה. ומאידך גיסא מוצאת הפרשה לנכון להזכירנו: "וזה מעשה המנורה מקשה" - הוא עניינה של אחדות ישראל.

על אף שישנם שבעה קנים במנורה, שהן שבע דרכים בעבודת ה' כנ"ל וכל אחד במסילתו יעלה בהתאם לשבע המדות הכלליות - יש שעובד מאהבה (חסד), יש מיראה (גבורה), יש מרחמים (תפארת), יש בדרך ניצחון (נצח), יש מהודאה (הוד), יש מהתקשרות (יסוד) ויש משפלות (מלכות) - כמבואר בחסידות אודות המאפיינים של הדרכים השונות בעבודת ה', מכל מקום, הקנים במנורה האירו "אל מול פני המנורה". היינו שכל הדרכים בעבודת ה' צריכות להוביל

אדמו"ר הרי"צ סיפר פעם שכאשר באו חיילי המשטר הרוסי לאסור את אדמו"ר האמצעי - בעקבות פרשייה נלוזה של הלשנת שווא, יריעה הקובעת ברכה לעצמה - התבטא ואמר: "אני אינני כמו אבא". כוונתו הייתה שכאשר באו הרשעים לקחת את אביו אדמו"ר הזקן למאסרו הידוע - ממנו נשתחרר ב"ט כסלו, חג הגאולה - הסכים מדעתו ללכת עמם, כי אם לא כן לא היה דבר המאסר יוצא אל הפועל אחר שבכוחו הרוחני היה מבטלו. אבא - אמר אדמו"ר האמצעי - בחר ללכת למאסר כיוון שרצה לבחון את מידת אהבת רעים של החסידים - כיצד יתנהגו בלעדי נוכחותו, וברצונו היה שאם יראה שבהעדרו היה דבר מה החסר או דורש תיקון בתחום זה, יפעל לתיקונו.

הרבי הרי"צ הוסיף וסיפר שבהזדמנות מסוימת נכנס להיכלו של אביו, אדמו"ר הרש"ב, ל"חידות", ובאותו מעמד חזר בפניו על אמרה זו בשם אדמו"ר האמצעי. נענה הרבי הרש"ב ואמר: עיינתי רבות בספרי הלכה במטרה לעמוד על ההיתר לעשות דבר כזה. במאמר מוסגר: הרבי הרי"צ הסביר שאביו הגדול, יחד עם עבודת החסידות שלו, חשוב היה לו שכל עניין של חסידות או הנהגה של רבותינו יתאים עם הנפסק להלכה כדת של תורה, ומשכן פשפש וחקר בספרים למצוא היתר - כיצד מותר לרב להכניס עצמו למצב של פיקוח נפש ממשי, רק על מנת לבחון את מידת אהבת רעים של תלמידיו.

על כל פנים - המשיך הרבי הרש"ב ואמר לבנו - לאחר עיון הוא הגיע למסקנה שרועה ישראל אמיתי צריך לדעת לאשורו את הנעשה עם צאן מרעיתו, ודבר זה כדאי עבורו עד כדי מסירות נפש ממש. סיים הרבי הרש"ב ואמר: אהבת רעים בחסידות היא ממש טבע - לא רק טבע שני שאדם רוכש על ידי הרגל, אלא טבע ראשון שחסידיים נולדים עימו. אהבת רעים היא חלק בלתי נפרד ממהותם ואורח חייהם. ואם לא כן, חס ושלום, זהו על דרך - להבדיל - אדם הנולד מחוסר אבר ח"ו.

הוויכוח שהוכרע

פרשת השבוע, פרשת בהעלותך, פותחת בציווי לאהרן הכהן: "בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות". ולאחר מכן ממשיכה הפרשה בתיאור המנורה: "וזה מעשה המנורה מקשה זהב, עד ירכה עד פרחיה מקשה היא, כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה".

ודאי גם אתם תמהים, כשאלת המפרשים - למה ומדוע ראתה התורה לנכון להודיע לנו דבר שכבר למדנו בעבר? הלא כבר בפרשת תרומה, בעת הציווי על עשיית המנורה עם כל פרטיה, נאמר בפירוש שהמנורה צריכה להיות מקשה זהב. ומה טעם התורה חוזרת שוב "וזה מעשה המנורה" וכו'? במה הדבר שייך לכאן ומה הוא מוסיף לענייננו - המצוה על הדלקת הנרות מדי יום ביומו הבאה לאחר

למטרה אחת: "פני המנורה" – ההתקשרות עם הקב"ה. זוהי המטרה וההתכלית הכללית – "אני נבראתי לשמש את קוני".

מי בראש, הרגל או הראש?

תשאלו: איך ייתכן שאנשים השונים כל כך באופיים – האחד כולו חסד והשני כולו גבורה, זה עובד את ה' בשמחה וזה במרידות, למשל – יתחברו זה עם זה? על זה בא הפסוק ואומר שמעשה המנורה צריך להיות מקשה אחת. התורה משמיעה לנו שכל יהודי הוא חלק בלתי נפרד מאותו מקור אחד – כחתיכה אחת של זהב טהור.

בדרך זו, כשיהודי מביט על רעהו, עליו לזכור את מהותם המשותפת, וכלשונו של אדמו"ר הזקן בתניא (פרק לב) "שכולן מתאימות ואב אחד לכולנה, ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם בה' אחד, רק שהגופים מחולקים". וכשנקודה זו מודגשת בהם בעמדם "אל מול פני המנורה", הרי אף שלכל אחד טבע משלו הם נעשים כולם אגודה אחת לעשות רצון אביהם שבשמיים.

על כך אומר אדמו"ר הזקן: "עד ירכה עד פרח" – הירך הוא החלק הנמוך בגוף, והדבר רומז ליהודים הפשוטים שהם בחינת רגליים באומה. אף שאינם תלמידי חכמים הלנים בעומקה של הלכה, ולעתים אינם יותר מתומכי תורה, הנה מכל מקום "עד ירכה עד פרח" מקשה היא" – הם דבר אחד ומאוחד גם עם הגדולים שבישראל.

לזה מתאים משל הכאת הקורנס ליצירת מקשה אחת: כאשר מכים על חתיכת הוהב, הנה לא ניכר איזה חלק היה קודם לכן עליון ואיזה תחתון, אלא הכל נתערב כאחד, וכך באותה מידה מחוברות כל נשמות ישראל זו לזו. ייתכן שבבחינה מסוימת יהודי פלוני הוא בבחינת רגל, אבל מפני מעלה אחרת שיש בו הריהו כמו ראש. כשם שבגוף האדם הראש פוקד על הרגליים ללכת אל המקום שאליו חפץ הוא להגיע, אך הרגליים הן הנושאות את הראש והגוף כולו למקום זה אחר שאינם יכולים להגיע לשם בעצמם. נמצא שמצד יתרון ההילוך גדולה מעלת הרגל ממעלת מהראש, והנמשל מובן.

להגיד שלא שינה

כאמור, אהבת ישראל צריכה להיות באופן של "עד ירכה עד פרח", כאשר יהודי אחד משפיע על רעהו מחשבה טובה ופועל טוב. מנגד, כמובן, יש להרחיק כל מחשבה רעה על זולתנו, שלא לדבר על

גמול בפועל רע. ואלו הם דבריו הנוקבים של אדמו"ר הזקן באגרת הקודש שבתניא (סימן כב) שחסידי רגילים לחזור עליהם שוב ושוב על מנת לחוקקם במוחם וליבם: "ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם כתיב ולא תעלה על לב לעולם, ואם תעלה יהדפנה מלבו כהנדרוף עשן וכמו מחשבת עבודה זרה ממש". כך צריכה להיראות אהבת רעים בעיני רבנו הזקן.

איסור לשון הרע, בצורתו המוכרת, עניינו בעיקר מניעת ושמירת הדיבור. אולם מדברי רבנו כאן נראה כי האיסור מורחב גם לרובד המחשבה ובמידה מסוימת – הוא מוסיף ואומר – מחשבה רעה פוגמת וחמורה יותר מדיבור רע, שכן היא לבוש עדין ופנימי יותר והיא פוגמת בנפש האדם החושב ברובד עמוק יותר. "וכבר נודע לכל חכם לב יתרון והכשר המחשבה על הדבור, הן לטוב והן למוטב". והנדרש אפוא הוא להיות "מקשה אחת" – מחוברים זה עם זה, ואז נעשים כל ישראל דבר אחד.

והנה, דרך נוספת להתחזק בכך – נוסף על האמור לעיל בעניין ההתבוננות בהיות כל ישראל תורמים ונתרמים זה לזה – היא על ידי ההתקשרות לצדיקים. כי כדי לפעול אחדות אמיתית בין יהודים, לזה מסייע משה רבנו והתפשטות נשמתו שבכל דור ודור.

כך מבאר הנועם אלימלך במתק לשונו את הכתוב דין: "שבעת הנרות" – רמז לשבעת הרועים הצדיקים הנוכרים בגמרא, ואילו גוף המנורה עצמה רומז לכלל ישראל. זאת כי באופן כללי צריכים להיות אצל יהודי שני העניינים: יהודי הרוצה להגיע לדבקות וקרבת ה' ולהתעלות בעבודתו שלו, נצרך הוא להתקשר לצדיקים – הם שבעת הנרות; מאידך גיסא, יהודי צריך גם להשפיע על כלל ישראל – גוף המנורה. ובדרך הטבע, אלו הם שני דברים נפרדים שאינם מתקיימים בעת ובעונה אחת: ההתקשרות לצדיקים וההתעלות האישית עניינה עלייה ושאיפה כלפי מעלה, וההתקשרות לכלל ישראל היא הירידה למדרגה נמוכה יותר, עד להשפעה על אנשים פשוטים, וכיצד ילכו שתי העבודות יחדיו?

על זה אומר הפסוק בפרשתנו: "ויעש כן אהרן", ומפרש רש"י: "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה". ומדייק הנועם אלימלך לפי דרכו: "שינה" מלשון "שניים" – "מגיד שלא שינה", היינו ששני הדברים האמורים לא היו לדידו שני עניינים נפרדים אלא דבר אחד: ההתקשרות עם הצדיק ועם כלל ישראל היו אצלו בו-זמנית.

זו ההוראה לכל אחד מאיתנו – עלינו לראות שההתקשרות עם כלל ישראל וההתקשרות לצדיקים הם דבר אחד. הצדיק הוא הרועה הנאמן המגלה את פנימיות הנשמה ומסייע לה לעלות לבית אביה כנעוריה; ובד בבד, כשיהודי מגלה את אור נשמתו הרי הוא רואה גם את מעלת נשמת רעהו, וממילא הוא מתקשר עמו ומשפיע לו וגם מקבל ממנו. לחיים, לחיים ולברכה! פרשה זו מלמדת אפוא את סדר העבודה בהארת נשמות ישראל והעולם כולו באור ה', ועל ידי זה נזכה ל"והיה לך ה' לאור עולם" בגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו.

ב"ה

הפרשה החסידית

מאמר חסידות לכל פרשה
מאדמו"ר הזקן בעל התניא
עם ביאור בהיר וסיכומים

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

יסודות האהבה והיראה

אמרו עליו על רבי חנינא, שהיה בן שמונים שנה והיה עומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו וניעל מנעלו, אמר רבי חנינא חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנותי (ב, כ).

יש לדייק במה שנקט "סכתני אמי", סיכה דוקא השייכת בשמן, למרות שהזכיר גם חמין שבהם שייך רחיצה ולא סיכה. והנה חמין ושמן הם גבורות וחסדים, כי חמימות הוא מצד אש גבורות, וכן חם בן נח הוא לנגד גבורה, ולחם הפנים שעל השלחן שהיה עומד בשמאל, היה חם. ושמן חסדים להיותו מקו הימין דחכמה, וכמו שכתוב "שמן ימינו יקרא".

ויש לבאר על פי מה שכתב אדמו"ר הזקן בהקדמה לשער היחוד והאמונה על הפסוק חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה, שהכוונה היא לשרשי עבודת ה' ויסודותיה שהן דחילו ורחימו - היראה שורש ויסוד לסור מרע, והאהבה לועשה טוב. והם השמן והחמין כנ"ל, כי האהבה היא מקו הימין והיראה מקו השמאל.

וזהו שנקט סכתה דשייך על שמן, ולא רחצה דשייך על חמין, כי העיקר הוא אהבה. וחנינא הוא מלשון חינוך.

נצח והוד מקבלים מהבינה

ובעומק יותר:

שתי הרגליים הם נצח והוד, והמדות בכללותם מקבלים מהבינה שנקראת אם הבנים, וזהו שהכח לעמוד על רגליו הוא מהאם.

והנה בזה (תצוה קפה, ב) מבואר שרחיצה הוא בתפארת, סיכה בנצח, ונעילת הסנדל בהוד, ואם כן הסיכה בשמן ורחיצה בחמין הם נגד ב' הרגליים שהם נצח והוד.

ולכן הזכיר רק סיכה, כי עיקר כוחו היה ברגל ימין נצח, ובו היה עומד וחולץ מנעלו וניעל מנעלו בהרגל הב' שהוא הוד ששם הוא נעילת הסנדל כנ"ל.

וחנינא גופא הוא ג"כ נצח והוד, כמבואר במאורי אור מערכת חנינא, וזה היה בהגיעו לגיל שמונים, שהוא בינה המשפעת לז' מדות כנ"ל.

(על פי תורת לוי יצחק לש"ס ע' רמו-רמט)

הביטול כחרס מטהר ומציל מהטומאה

ובל בלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו, איזהו בלי שטומאתו קודמת לפתחו? הוי אומר זה בלי חרס, וכי אין צמיד פתיל עליו הוא דטמא,

הא יש צמיד פתיל עליו טהור (ב, א)

ענין ה"חיים" ברוחניות ובעבודת האדם פירושו וענינו הדביקות בה', כדכתיב "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום", שהקב"ה נקרא חיים, ויתירה מזו - הוא מקור החיים, "מחיה החיים". וישראל נקראים "חיים", להיותם דבוקים בהקב"ה, שהרי נשמתם היא "חלק אלקה ממעל ממש", וכמאמר "חבוקה ודבוקה בך".

וענין המיתה היא בהעדר הדביקות באלקות ח"ו.

ולפי זה יש לומר ש"אהל המת" ברוחניות הוא כללות עולם הזה, ש"הוא מלא קליפות וסטרא אחרא שהן נגד ה' ממש", והרי קליפה היא מקום המיתה והטומאה ה' ישמרנו".

ונמצא, שירידת נשמת האדם לעולם הזה היא בדוגמת אדם הנמצא באהל המת.

והנה הנשמה מצד עצמה, להיותה נשמה טהורה דבוקה בה', הרי היא "חיים" שאין "טומאת מת" של עולם הזה יכולה לפגוע בה, ומכל מקום, על ידי התלבשות הנשמה בגוף גשמי, שבו נעשה קשר בין הנשמה והעולם שמחוצה לה, אפשרי שטומאת עולם הזה תפגום בקדושתה, ויש צורך לענין של שמירה ("הצלה") מטומאה זו.

וזהו הרמז בדין צמיד פתיל בכלי חרס:

גוף האדם הוא ה"כלי", שבו מתלבשת הנשמה, וסתם כלי מקבל טומאה באהל המת, כלומר, הגוף מצד עצמו מתפעל מסביבתו, וממילא

מתפשטת הטומאה גם בנשמת האדם ופוגעת בקדושתה. אבל יש אופנים שה"כלי", הוא הגוף, יכול להציל מטומאת האהל, ואחד מהם הוא כאשר הכלי הוא כלי חרס הנעשה מעפר. וענינו בעבודה הוא ענין הביטול ("ואנכי עפר ואפר", "ונפשי כעפר לכל תהיה"), שהגוף אין לו מציאות, אלא הוא בטל בתכלית להנשמה, באופן שקדושת הנשמה חודרת תוך כל פרטי הגוף וממילא אין נתינת מקום לאיזה ענין של טומאה, היפך החיים והקדושה של הנשמה.

אבל אימתי יכול הכלי (הגוף) להציל מטומאה של אהל המת, רק כאשר "צמיד פתיל עליו", שהוא שקוע כל כולו בעבודה זו, מה שאין כן אם יש "פתח" לאויר העולם, אזי לא ניצל מטומאת אהל המת.

(על פי לקוטי שיחות חל"ח ע' 72 ואילך)

טעם ההסתפקות בשחיטת רוב הסימן

רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשרה (כ, א)

לקמן (ע, א) איתא "בהמה דנפיש חיותיה", היינו ריבוי חיות בעניני עולם הזה, כי בהמות נבראו מן העפר שמורה על חומריות וגשמיות. אבל עוף נברא מן הרקק - מים ועפר, שתכונת המים הוא לאחד את הנפרדים, שבוה מודגשת תכונת האחדות שבמים - היפך הפירוד דעולם הזה הנקרא "טורי דפרודא". ולכן עוף שנברא מעפר ומים זוטר חיותיה, שאין לו ריבוי חיות בעניני העולם, וגם אינו עלול כל כך לבוא לידי טומאה, וזהו שעופות הטהורים מרובים מטמאים, ולעופות טהורים אין מספר כדאיתא לקמן (סג, ב), מה שאין כן בבהמות. ובעבודת האדם, יש מי שנמשך יותר לגשמיות כבהמה, ויש מי שנמשך פחות, כעוף.

והנה הקנה הוא לנשימה, והוושט לאכילה. תפקידו של הקנה הוא זהירות בענינים רוחניים שיהיו על צד היותר טוב. ותפקידו של הוושט הוא זהירות בענינים הגשמיים, ולכן טרפתו במשהו, כי הענינים הגשמיים עלולים להביא לידי נפילה וציאה מחוץ לתחום הקדושה.

וזהו שבעוף די לשחוט רק את הוושט, כי אם מתוקן הוא בענינים הגשמיים, הרי יודעים אנו שהוא כדבעי למהווי. אבל בבהמה שמורה על השיקוע בעניני העולם הזה, צריך לשחוט גם את הקנה, היינו זהירות יתרה בענינים הרוחניים, שלא יתגשמו על ידי רוח הבהמה.

ועל פי הנ"ל יובן מדוע אין צריך לשחוט את כל הסימן, אלא די בשחיטת רוב הסימן. כי בענינים הגשמיים - הרי ללא תאוה כלל אין קיום לעולם, שלכן, כשתפסו ליצרא דעריות לא נמצא ביעתא כו' (כדאיתא ביומא), וכן בענינים הרוחניים, שאי אפשר שתהיה שלילת הגאווה לגמרי, אלא צריך להיות על כל פנים שמינית שבשמינית, וכמו שמתן תורה היה על הר סיני, שהוא אמנם מכיך מכל טוריא, אבל הוא בכל זאת הר, וזהו שבתחלת העבודה יש עדיין שמץ תאוה לענינים גשמיים וגם קצת גאווה, שזהו מקצת הסימן שאינו נשחט.

(על פי "רשימות" חוברת כג)

נפש האלוקית, השכלית והבהמית

דנים דלאו בני שחיטה נינהו מנלן .. דכתיב הצאן ובקר ישחט להם אם את כל דני הים יאסף להם, באסיפה בעלמא סני להו .. אסיפה במקום שחיטה דאחריני .. בהמה שנבראת מן היבשה - הכשרה בשני סימנים, דנים שנבראו מן המים - הכשירין בולא כלום, עוף שנברא מן הרקק - הכשרו בסימן אחד (כ, א)

יראה לפי דעת המוקרים שכל יסוד היותר רחוק מן הגלגל הוא יותר גשמי וחומרני, והארץ יסוד התמון הוא יותר גשמי מייסוד המים שעליו. ולכן הבהמה אשר נפשה מהאדמה מחומר הגס יטורח לזכך להעלות חומר זה .. צב' סימנים שנשחטו יזדכך חומר הבהמה שהוא יותר גס .. אצל הדגים אשר צריאתן מהמים מחומר היותר דק מתעלה נפש האדם מאכילתו כמו שהן באסיפה בעלמא, ולזה עופות שנבראו מרקק נריך וזכך צביטין א' קלת (מידושי אגדות מהרש"א כו, א)

ומבואר בסוגיין, שבהמה מחויבת בשחיטה לכולי עלמא מן התורה, בעוף יש פלוגתא והלכה דצריך שחיטה, ודגים אין צריכים שחיטה ובאסיפה סגי.

ענין השחיטה הוא כדאמרין לקמן (ל, ב) אין ושחט אלא ומשך, כלומר, כמו קנין משיכה מרשות לרשות, שמעתיקו למקום אחר לגמרי, והוא על ידי נטילת נשמתו (עיינן שבת עה, א) וחיותו ממקום שהיה עד עכשיו, שאז יכול ליהפך לדם ובשר האדם ולהוסיף בו כח לעבודת ה' על ידי זה, ולא לגרום נפילה ח"ו. ובזה הוא ההבדל בין בהמה לעוף ודגים:

בהמה נבראת מן העפר ואינה יכולה להגביה את עצמה כלל על הארץ, אם לא אשר מי שהוא יגביהנה. ובעבודת האדם: הגוף ונפש הבהמית, אשר עיר פרא אדם יולד (איוב יא, יב) ויצר לב האדם רע מנעוריו משעה שנער ויוצא לעולם (ירושלמי ברכות פ"ג ה"ה) ולכן לכולי עלמא צריך שחיטה - שענינה כנ"ל - כי זהו כל ענין ירידת הנשמה למטה שאינה צריכה תיקון לעצמה אלא רק לתקן את הגוף (תניא פל"ז).

עוף נברא מן הרקק - מים ועפר - ופורח באויר מזמן לזמן, אלא שצריך לנוח בארץ כי נעשה עיף ויגע על ידי עפיפותו (ועיינן בראשית פל"ט, הובא בתוד"ה כנפ"י שבת מט, א). ובעבודת האדם: נפש השכלית שהיא ממוצע בין נפש הבהמית ונפש האלוקית (לקו"ת ד"ה אם בחקתי השני), דהגם שהוא שכל טבעי, שכל דנוגה, מכל מקום, כיון שהוא שכל, טבעי הוא להיות נמשך למה שלמעלה ממנו. ועוד ענין בזה, שעל ידי ההתלבשות ונפש האלקית בנפש השכלית, יכולה היא להשיג עניני אלקות שלמעלה מעולם. אלא שגם אז היא רק מסכימה לההשגה ונפש האלקית אבל היא נשארת במהותה - שכל אנושי.

ולכן יש פלוגתא אם צריך שחיטה, אבל הפסק דין דצריך שחיטה.

דגים נמצאים מתמיד במקום חיותם ומיד שפורשים מתים (ברכות סא, ב). ובעבודה: נפש האלוקית שגם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית' עם מקור החיים חיי החיים (תניא ספכ"ד). ולכן שחיטה אין צריך, כי נמצא במקום חיותו. אבל צריך אסיפה, כי על ידי התלבשות הנשמה בגוף ועבודת הברורים, בא ענין פיזור הנפש וכוחותיה בעניני עולם הזה וצריך לאספם ולקבצם.

(על פי אגרות קודש ח"א ע' מו ואילך. ד"ה אשרי תבחר תשט"ז)

מעלת הנשמות שבדרגת בהמה על הנשמות שבדרגת עוף

בהמה שנבראת מן היבשה - הכשרה בשני סימנים .. עוף שנברא מן הרקק - הכשרו בסימן אחד (כו, ב)

מן הבהמה - לפיכך יש לו חיות זריא וחוק (רש"י)

ולמעלה, עוף השמים היינו כמאמר רז"ל על פסוק ועוף יעופף ועוף זה מיכאל כו', ויש מלאכים שנקראים בהמת הארץ, והוא המרכבה פני אריה פני שור כו'. וגם בנשמות בני אדם יש ב' מדריגות אלו, שיש נשמות שנקראים עוף (וכמבואר בזהר ח"ג ריז, ב על הפסוק אשר שם צפרים יקננו. וכן הוא בזהר ח"א פ' ויצא קסב, ב) ויש נשמות שנקראים

בהמת הארץ כמו שכתוב גור אריה יהודה יששכר חמור גרם כו' בכור שורו.

והענין הוא, שבבחינה אחת יש יתרון מעלה בעוף על הבהמה, שהעוף הוא פורח בכנפיו הגבה למעלה באויר מה שאין כן הבהמה. ובבחינה אחת יש יתרון בבהמה על העוף, דהעוף זוטור חיותיה, ולכן הכשרו בסימן אחד, אבל הבהמה חיותה רב.

ועל דרך זה יובן למעלה, דבחינת המלאכים שנקראים עוף השמים וכן הנשמות שמבחינה זו, יש להם יתרון שיוכלו לעוף ולעלות בעילוי עד רום המעלות על ידי הגדפין אהבה ויראה. ויש גם כן יתרון מעלה בבחינת המלאכים ונשמות הנקראים בהמת הארץ, שכחם רב וגדול, וכמו שכתוב בחיות המרכבה והחיות נושאות את הכסא כו', הרי שכחם עצום להיות נושאות את הכסא ועל הכסא כמראה אדם כו'.

והנה ממוצא דבר מבואר דעם היות שבחינת עוף יש בו יתרון העפיפה לעלות בעילוי אחר עילוי, עם כל זה יש גם כן יתרון עצום לבחינת בהמת הארץ ברוב הכח שבהם, שבכוח זה הם מעלים את הגשמיות שזוהו תכלית בריאת העולם ולכן על ידי זה הם מעלים את הכסא והאדם שעל הכסא.

(על פי לקוטי תורה ויקרא יח, ג-ד)

העלאת הבהמה לדרגת מדבר

אין ושחט אלא ומשך, וכן הוא אומר זהב שחוט, ואומר חץ שחוט (ה, ב)

ידועה השאלה - איך מותר לשחוט בהמה? הרי זה כרוך בצער בעלי חיים, ולכמה דיעות צער בעלי חיים אסור מדאורייתא!

ובדברי הגמרא כאן נמצא המענה על שאלה זו:

ענין השחיטה הוא "ומשך" - שמושכים את הבהמה מרשות אחת לרשות אחרת, לדרגה גבוהה יותר מכפי שהיתה לפני כן, ולכן מותר לשחטה. התוכן של ומשך הוא שבהמה שהיא בדרגת חזי, על ידי השחיטה נעשית מוכשרת להיות דם ובשר כבשרו של האדם, חלק מדרגת המדבר. וכידוע דתכלית כל נברא הוא שיעלה למעלה ממדריגת עצמו, כמבואר בספר העיקרים (מאמר ג פרק א), הובא בקונטרס ומעין בתחילתו. ועוד.

וכך גם בעבודת הנפש, שלכל יהודי יש נפש הבהמית ונפש אלוקית. הנפש האלוקית שהיא חצובה מתחת כסא הכבוד, ירדה למטה ירידה גדולה ביותר להתלבש בגוף ונפש הבהמית, ותכלית ירידה זו היא כדי שהיא תעבוד עם הנפש הבהמית בפרט, וחלקו בעולם ככלל. בדומה לענין השחיטה שחיות והתלהבות זו שיש לנפש הבהמית בעניני עולם הזה, הרי "אין ושחט אלא ומשך" - להעביר את זה לענינים של תורה ומצוות, לעניני אלקות.

(על פי לקוטי שיחות ח"ט ע' 206. אגרות קודש ח"ו ע' קסד)

משה רבינו לא יכול להשפיל עצמו להשפעת בשר

הצאן ובקר ישחט להם אם את כל דני הים יאסף להם (כז, ב)

אך הענין הוא:

תוכן טענת משה "מאין לי בשר" היא שלהיותו במדרגה עליונה ביותר, הרי שלגביה קבלת חיות מבשר גשמי נחשבת לירידה. ומאחר ש"יש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב" ובחינת משה נמצאת בקרב העם, גם הם אינם יכולים לקבל חיות מן הבשר הגשמי והדבר נחשב גם עבורם לירידה.

וזהו שטען "הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם" - קבלת חיותם מצאן ובקר עלולה לפעול בהם ירידה והרע ימצאם ויורידם למטה.

והנה, הדרך להעלות את הבשר לקדושה בדרך שלא תפעל ירידה באדם היא ע"י בירור הדרוש ירידה פחותה יותר, והוא בירור הבשר שבים, כידוע ש"כל שיש ביבשה יש בים", והיינו דגי הים. כי מאחר שהים הוא "עלמא דאתגליא", למעלה מהיבשה שהיא "עלמא דאתגליא", לכן בירור הבשר שבים הוא ירידה פחותה, והוא השלב הראשון ואחריו ניתן לברר גם את הבשר שביבשה.

ברם, זהו דוקא לגבי מדרגת כל אדם, אך לגבי מדרגת משה רבנו גם בירור הבשר שבים לירידה יחשב, ולכן הוסיף ואמר "אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם" - מצד בחינתו הנמצאת בישראל כנ"ל, עלול אף בשר הדגים להורידם למטה.

לשם כך הגיו הקב"ה שליו - עופות שלמעלה מבחינת בשר בהמה. כי בשר הבהמה נמשך מבחינת "פני שור" בחיות הקודש שבמרכבה, ואילו העופות הם מבחינת ה"כרובים". ובפרט השליו שכדברי רז"ל בשרו שמן מאוד, והרי השומן רומז לבחינת החסד, למעלה מהבשר שהוא אדום ושייך לבחינת הגבורה.

(על פי לקוטי תורה בהעלותך לב, ב)

שאלה: אני תלמיד ישיבה. האם מותר לי לבקש מהשי"ת ברכה והצלחה בענייני גם כאשר אינני מצליח לעשות כל מה שהוא יתברך מבקש ממני, נכון לעכשיו?

תשובה:

ראשית, מעצם שאלתך מובן שאתה עושה הרבה דברים טובים, אלא שאינך מצליח לעשות "הכל". ואם כן, כשם שאב הגון מאזין לצרכיו ומשאלותיו של בנו ומשתדל למלאם כפי יכולתו, גם אם הבן אינו שלם בהנהגותיו, כך גם הקשר שלנו עם הקב"ה בנוי על קרבה, שיח ובקשה. הקב"ה מצדו הנו רחום וחנון, "אבינו אב הרחמן", וכאשר הוא רואה שבקשתנו מגיעה באמת ובתמים, מתוך רצון לעבדו בשמחה ובטוב לבב, הוא משפיע לנו מאוצרו הטוב. ומשכך אל לנו להימנע ח"ו מלהמשיך לבקש ולהתפלל.

עם זאת, מובן שכדי להיות ראויים יותר לברכה, נכון להשתדל ולהכין לה "כלי" - לקבל

על עצמנו החלטה טובה, להתחזק ולהתעלות בעבודת ה'. וראה לוח 'היום יום' (כ' אדר שני): "הברכה צריכה לאיזה דבר שתאחו בו, וכמו המטר על שדה חרושה וזרועה, או היורה ומלקוש על תבואת השדה והכרם. אבל בשדה בור לא חרושה ולא זרועה, אין המטר יורה ומלקוש מביאים תועלת". כלומר, אין "חלקת אדמה" כבר יש לך מעצם היותך יהודי. אבל כאשר רצונך בגשמי רצון ברכה ונרבה שישפיעו עליה לטובה ויניבו את תוצרתה, הרי כאשר חורשים תחילה את האדמה וזורעים אותה - הברכה פועלת ומשפיעה בצורה טובה לאין ערוך.

כך אמנם ראינו בהנהגתם של צדיקים, ובפרט אצל רבנו ז"ע, שתמיד עובר לברכתו

בכל עניין היה מפנה את השואל להטיב את דרכיו בפעולה מעשית - אם בבדיקת התפילין והמוזוות, דיוק בכשרות האכילה והשתיה או תוספת בנתניה לצדקה. וכללו של דבר: הקב"ה בוודאי רוצה לברכך, אך את הכלי עליך להכין בעצמך, למענך.

ובאשר לתלמיד ישיבה - כתב רבנו באגרתו (אגרות קודש ח"ה אגרת א'תמ"ט): "ובנוגע לבני תורה ותלמידי הישיבות, הנה החרישה היא שמירת סדרי הלימוד בדיוק בהישיבה, אף שלפעמים גורם זה מיעוט בשינה או אכילה ושתייה, והעיקר היפך הרצון לעצלות ואי-התמדה ואי-שקידה; וזריעה היינו לימוד בשקידה והתמדה המתאימה. וכשישנה הכנה זו, אזי ממשכת הברכה הצלחה והשכלה והבנה והשגה".

המשך מעמוד 11

ואומרת עמי: 'מודה אני לפניך מלך חי וקיים... התחלתי אפוא לומר 'מודה אני, וחזרתי על המילים הללו לאורך כל היום - אלפי פעמים - כאשר בכל פעם התרגשתי יותר ויותר".

"היהודי סיים את הסיפור וחזר למקומו כשהוא מותיר את ר' מענדל משתומם עד אין קץ. 'הבנתי מיד מה פירוש 'וכל מאמינים', סיפר לימים ר' מענדל. 'קיבלתי תשובה לתמייתי: אכן, כל יהודי הנו מאמין. ירצה או לא ירצה, האמונה טבועה בו'.

"סיפרתי את הסיפור הזה לחברי הקהילה בהתוועדות, הרמתי כוס 'לחיים' והכרזתי קבל עם ועדה כי גם אני אינני מתיימש מהילד שלא הופיע להקפות, ואני מבקש מהשי"ת שיראה לי כי מלאכתי לא הייתה לשווא.

"לא עברו רגעים אחדים, והנה דלת בית הכנסת נפתחת ופנימה צועדים הילד ואחותו, לבושים בבגדי חג מצוחצחים

ופניהם מאירות. הילד ניגש אלי מיד ושאל בתמימות: כבוד הרב, מתי מתחילים הריקודים?... מיד הבנתי מה אירע, אומר הרב לודמאן בחיוך גדול. "מתברר שהאם וילדיה טעו בתאריך, וכך במקום להגיע אתמול להקפות, הוא הגיע לקראת צאת החג - כולו מוכן ומוזמן לשמחת תורה..." "התעשתי מיד ואמרת לילד: הגעת בדיוק בזמן! ניגשתי לארון הקודש והוצאתי את ספר התורה, ויחד עם כל הנוכחים פתחנו שוב בהקפות. אלו היו ההקפות השמחות ביותר בחיי, ואני - את הלקח על ערכה של נשמה יהודית למדתי גם למדתי". ■

כאבו בפני הנוכחים. אלא שאז נזכר בסיפור אודות המשפיע הרה"ח רבי מענדל פטרס זצ"ל, ומיד שיתף אותו עם המסובים. ומעשה שהיה כך היה:

ר' מענדל הוגלה למחנה עבודה בסביר ב"עוון" סיוע לאחיו היהודים תחת השלטון הסובייטי הרצחני. כשהגיע יום כיפור, השתמט ר' מענדל מעבודת הפרך, נשאר על מקומו בצריף האסירים כשהוא צם והתפלל את תפילות היום הקדוש כפי שזכר בעל פה. כשהגיע לפיוט המוכר 'וכל מאמינים' חשב לעצמו: האמנם 'וכל מאמינים'?! הלא אני מוקף בערלים ולהבדיל ביהודים קומוניסטים הרומסים את התורה ומצוותיה, האם גם הם מאמינים?! "המחשבה הזו לא הניחה לו כל היום, והנה לעת ערב ניגש אליו אסיר מהצריף שלו. הלה היה מוכר

במחנה ככריון קשוח, ור' מענדל נבהל תחילה כאשר לכוונותיו. הלה התקרב ופנה אליו בשאלה: 'אמור לי, אתה יהודי?'. ר' מענדל לא ידע מה האיש זומם, אך השיב בחיוב. הלה נענה ואמר לו: 'דע לך שגם אני יהודי! אני רחוק מיהדות כרחוק מזרח ממערב, אבל אתמול שמעתי את אחד האסירים לוחש לחברו שמחר יום כיפור... ידעתי מהו יום כיפור, מעולם לא צמתי - אבל השנה החלטתי לצום. הודעתי לסוכבי כי אני חולה ושכבתי כל היום במיטה. רצייתי מאוד להתפלל לבורא עולם, אבל לא ידעתי באלו מילים להשתמש אחר שמעולם לא עשיתי כך. פתאום נזכרתי בסבתי היקרה. כשהייתי ילד קטן, היא הייתה מושיבה אותי עליה